

รายงานส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การบูรณาการด้านการจัดการสาธารณสุขในชุมชน
ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิงและกู้ภัยสุทธิสาร

จัดทำโดย นายสุรชัย อังคทะวิวัฒน์

ตำแหน่ง เจ้าพนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
ชำนาญการ

สังกัด สถานีดับเพลิงและกู้ภัยสุทธิสาร

สำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๓๖
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓

๑. **ชื่อเรื่อง** การบูรณาการด้านการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ในพื้นที่รับผิดชอบของสถานีดับเพลิง และกู้ภัยสุทธิสาร

๒. ความสำคัญของการศึกษา / ที่มาของการนำเสนอ

ปัญหาความเสียหายของมนุษย์ทุกคนที่หลีกเลี่ยงยากที่สุดคือ ความเสียหายที่เกิดจากไฟหรืออัคคีภัย การดำรงชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคนจะต้องเกี่ยวข้องกับไฟ เช่น การประกอบอาหาร ให้ความอบอุ่น ให้แสงสว่าง ให้ความสะดวกสบายในการปฏิบัติงาน และกิจกรรมต่างๆ ที่ได้กระทำขึ้นเมื่อไฟเหล่านั้นได้ถูกใช้ในลักษณะที่มีการควบคุมและอยู่ในระบบของเทคโนโลยี และกิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์กำหนดขึ้นมาก็จะก่อให้เกิดคุณอนันต์ทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์มีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ถ้าหากไฟเหล่านั้นหลุดออกไปจากระบบที่มนุษย์ควบคุม หรือมีการนำไปใช้ในทางที่ผิดก็จะเกิดโทษมหันต์นำความสูญเสียมาสู่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชนได้ เมื่อมีการใช้ไฟในชุมชนมากขึ้น ความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยในชุมชนก็จะมากขึ้นตามไปด้วย และถ้าหากว่าประชาชนประสบกับอัคคีภัยบ่อยครั้งก็จะทำให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนนั้นๆ อ่อนแอลง และรัฐยังต้องสูญเสียงบประมาณไปเป็นจำนวนมากเพื่อมาช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัย

ในชุมชนมีข่าวเสมอว่าเมื่อเกิดเหตุอัคคีภัยจะสร้างความสูญเสียให้กับประชาชนและชุมชนอย่างมากมายมหาศาล ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนได้รวมตัวกันอยู่เป็นกลุ่มก้อนจนเกิดเป็นชุมชนเล็กๆ และขยายตัวใหญ่ขึ้น มีการก่อสร้างที่พักอาศัยจนกลายเป็นชุมชนที่มีประชาชนมารวมกันหนาแน่นมากขึ้น ทำให้สภาพแวดล้อมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป มีการนำเอาเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้เพื่อสร้างความสะดวกสบายให้กับชุมชน ย่อมเป็นสิ่งที่ทำให้ประชาชนอพยพเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชนมากขึ้นจากการที่ประชาชนอพยพมาอยู่อาศัยกันมากขึ้นส่งผลทำให้สภาวะแวดล้อมชุมชนเริ่มเสื่อมสภาพถดถอยลงทุกขณะเนื่องจากความแออัดของประชาชนที่มาอยู่อาศัยกันมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาติดตามามากมาย เช่น ปัญหามลภาวะ ปัญหาน้ำเสีย ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาอัคคีภัย เป็นต้น ดังนั้นทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนต่างพยายามรณรงค์เพื่อป้องกันมิให้สาธารณสุขเกิดขึ้น เพราะเมื่อเกิดสาธารณสุขในแต่ละครั้ง รัฐจะต้องสูญเสียงบประมาณไปเป็นจำนวนมากเพื่อทำการช่วยเหลือประชาชนที่ประสบเหตุสาธารณสุข ทำให้เกิดแนวคิดที่จะดำเนินการป้องกันบรรเทาหรือลดอันตรายจากเหตุสาธารณสุขที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๕๖ – ๒๕๗๕) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑.๔ ปลอดภัยพิบัติ

ในปัจจุบันการจัดการสาธารณสุขในชุมชนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกันสร้างความเชื่อมั่นและให้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการสาธารณสุขในชุมชนให้มากขึ้น ผู้จัดทำรายงานเห็นควรให้มีการบูรณาการการจัดการสาธารณสุขในชุมชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสาธารณสุขในชุมชนให้ดีขึ้น อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชน

๓. วัตถุประสงค์

- ๓.๑ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสาธารณสุขในชุมชนเพิ่มขึ้น
- ๓.๒ เพื่อให้ความเสียหายจากเหตุสาธารณสุขในชุมชนลดน้อยลง

๔. เป้าหมาย

- ๔.๑ ประชาชนในชุมชนร้อยละ ๘๐ เข้ามามีส่วนร่วม และสามารถจัดการสาธารณสุขเบื้องต้นได้ภายใน ๓ ปี

๔.๒ ประชาชนสามารถระงับเหตุสาธารณภัยเบื้องต้นได้ร้อยละ ๕๐ ของเหตุที่เกิดขึ้น ภายในชุมชนได้ภายใน ๑ ปี

๕. แนวคิด/หลักการที่ใช้ในการศึกษา

ผู้จัดทำรายงานได้นำหลักแนวความคิดและหลักทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเข้ามาศึกษา วิเคราะห์ เรื่องการบูรณาการด้านการจัดการสาธารณภัยในชุมชนดังนี้

๕.๑ การบูรณาการ (การบูรณาการ, ๒๕๕๘) หมายถึง การทำให้หน่วยย่อยๆ ทั้งหลาย ที่สัมพันธ์อิงอาศัยซึ่งกันและกันเข้าร่วมทำหน้าที่ประสานกลมกลืนเป็นองค์รวมหนึ่งเดียวกัน ที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ในตัว การบูรณาการนั้นเราจะเอาหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งมารวมเข้าในองค์รวม ที่มีหน่วยย่อยอื่นอยู่แล้วก็ได้ หรือจะเอาหน่วยย่อยทั้งหลายที่ต่างแยกๆ กันอยู่มารวมเข้าด้วยกันเป็นองค์รวมก็ได้ ซึ่งเรียกว่าบูรณาการทั้งสิ้น แต่ข้อสำคัญจะต้องมีตัวเอ็นที่เป็นหลักอยู่ ๓ อย่างในเรื่องบูรณาการ คือ

๕.๑.๑ มีหน่วยย่อยองค์ประกอบ ขึ้นส่วน อวัยวะ หรือชั้น ระดับ แ่ง ด้านที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกัน อันนี้เป็นสิ่งที่จะเอามาประมวลเข้าด้วยกันคือสิ่งย่อย ส่วนย่อย

๕.๑.๒ หน่วยย่อยเป็นต้นนั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอิงอาศัยซึ่งกันและกัน อันนี้อาจจะละลายไปถึงลักษณะที่ว่ายืดหยุ่นปรับตัวได้ มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลาด้วย

๕.๑.๓ เมื่อรวมเข้าด้วยกันแล้วก็จะเกิดความครบถ้วนเต็มบริบูรณ์ โดยมีความประสาน กลมกลืน เกิดภาวะได้ที่ พอดี หรือสมดุล พอได้ที่หรือพอดีสมดุลแล้วองค์รวมนั้นก็มีชีวิตชีวา ดำรงอยู่และดำเนินไปด้วยดีอันเป็นภาวะของบูรณาการ

ผู้จัดทำรายงานนำหลักบูรณาการมาปรับใช้ในเรื่องการจัดการสาธารณภัยในชุมชน คือ การจัดการสาธารณภัยในชุมชน บุคคล/หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งหรือบางส่วนนั้นไม่สามารถขับเคลื่อนให้การจัดการสาธารณภัยในชุมชนดำเนินการได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การขับเคลื่อนนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกัน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๕.๒ การจัดการสาธารณภัย (การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย, ๒๕๕๙) ผู้จัดทำรายงานนำแนวทางการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย(Disaster Risk Management : DRM) มาปรับใช้ ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นการจัดการกับปัจจัยที่ทำให้เกิดความเสี่ยงผ่านมาตรการต่างๆ ที่จะช่วยทำให้ผลกระทบที่อาจเกิดมีจากสาธารณภัยให้ลดน้อยลงที่สุดเท่าที่เป็นไปได้โดยมาตรการเพื่อจัดการสามารถแบ่งออกเป็นสามระยะสำคัญ ได้แก่ ระยะก่อนเกิดภัย ระยะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย โดยผู้จัดทำรายงานได้นำแนวทางดังกล่าวมากำหนดเป็นแนวทางหรือแผนการป้องกันที่แตกต่างกัน คือ แผนก่อนเกิดเหตุสาธารณภัย แผนขณะเกิดเหตุสาธารณภัย และแผนหลังสาธารณภัยสงบแล้ว รายละเอียดแยกได้ดังนี้

- แผนก่อนเกิดเหตุสาธารณภัย ซึ่งประกอบด้วย แผนอบรม แผนตรวจตรา และแผนรณรงค์ป้องกันอัคคีภัย

- แผนขณะเกิดเหตุสาธารณภัย ซึ่งประกอบด้วย แผนเกี่ยวกับการดับเพลิง และลดความสูญเสียโดยประกอบด้วยแผน ๓ แผนคือ แผนการดับเพลิง แผนการอพยพหนีไฟ และแผนบรรเทาทุกข์ สำหรับแผนบรรเทาทุกข์ จะเป็นแผนที่ปฏิบัติต่อเนื่องไปจนถึงเหตุเพลิงไหม้สงบแล้ว

- แผนหลังเหตุสาธารณภัยสงบแล้ว จะประกอบด้วยแผน ๒ แผนคือ แผนบรรเทาทุกข์ และแผนปฏิรูปฟื้นฟู

๕.๒.๑ แผนก่อนเกิดเหตุสาธารณสุขภัย

๕.๒.๑.๑ แผนอบรม

- ๑) ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถในการจัดการสาธารณสุข เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปอบรมเผยแพร่ให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
- ๒) กำหนดบทบาทหน้าที่ เช่น กำหนดเจ้าหน้าที่ที่จะอบรม กำหนดเนื้อหาหลักสูตรที่จะอบรม กำหนดเวลาการฝึกอบรม กำหนดผู้เข้ารับการฝึกอบรม กำหนดการประเมินผลการฝึกอบรม เป็นต้น
- ๓) ฝึกอบรมประชาชนในชุมชนให้มีความรู้ ทักษะการจัดการสาธารณสุขเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

๕.๒.๑.๒ แผนตรวจตรา

- ๑) กำหนดบุคลากร พื้นที่รับผิดชอบ ระยะเวลาการตรวจ และเรื่องที่ต้องตรวจตรา เช่น อุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้นในชุมชน สัญญาณแจ้งเหตุเตือนภัยในชุมชน หัวจ่ายน้ำดับเพลิง สภาพแวดล้อมภายในและบริเวณรอบชุมชน เป็นต้น
- ๒) ตรวจตราจัดระเบียบทางสัญจรภายในชุมชนให้ปราศจากสิ่งของไม่พึงประสงค์ และตรวจตราเส้นทางสัญจรรอบๆ ชุมชน เพื่อไม่ให้เกิดขวางเส้นทางเดินรถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

๕.๒.๑.๓ แผนรณรงค์

- ๑) เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร เรื่องการป้องกันและการจัดการสาธารณสุขเบื้องต้นให้ประชาชนทราบ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและฝึกทบทวนความรู้ตามหลักวิชาการอยู่เสมอ
- ๒) กระตุ้นจิตสำนึกด้านการจัดการสาธารณสุขในชุมชน ให้ความรู้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่งเสริมให้เกิดความสนใจและให้ปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอ
- ๓) รณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนลดปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดสาธารณสุขภัยในชุมชน

๕.๒.๒ แผนขณะเกิดเหตุสาธารณสุขภัย

๕.๒.๒.๑ แผนดับเพลิง

- ๑) กำหนดแผนหรือแนวทางการจัดการสาธารณสุขอย่างชัดเจน เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
- ๒) ประสานเชื่อมโยงงานการจัดการสาธารณสุขระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และอาสาสมัครชุมชนเพื่อประสานการทำงานให้ดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

๕.๒.๒.๒ แผนการอพยพ

- ๑) กำหนดแนวทางการอพยพประชาชนเมื่อเกิดเหตุสาธารณสุขภัยในชุมชนได้อย่างชัดเจนเหมาะสม
- ๒) กำหนดแนวทางการช่วยเหลือผู้เปราะบางหรือผู้ประสบเหตุสาธารณสุขภัยเบื้องต้นได้อย่างถูกต้อง

๕.๒.๒.๓ แผนบรรเทาทุกข์

- ๑) จัดตั้งหน่วยช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้ประสบเหตุสาธารณสุขภัย คอยช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัย

๕.๒.๓ แผนหลังสาธารณภัยสงบแล้ว

๕.๒.๓.๑ แผนปฏิรูป

๑) ประชาสัมพันธ์สาเหตุการเกิดสาธารณภัย แนวทางการป้องกัน และการจัดการสาธารณภัยในรูปแบบต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดสาธารณภัยเกิดขึ้นในชุมชนอีก

๒) หน่วยงานภาครัฐช่วยสงเคราะห์ผู้ประสบเหตุ จัดหาปรับปรุงซ่อมแซมสิ่งที่สูญเสียให้กลับคืนสภาพปกติตามความเหมาะสม

ผู้จัดทำรายงานนำแนวทางการจัดการสาธารณภัยมาใช้เพื่อหาแนวทางการจัดการสาธารณภัยในชุมชนตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุ และหลังเกิดเหตุ เพื่อหาแนวทางการป้องกัน ลดความเสี่ยงที่จะเกิดเหตุสาธารณภัย และลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินของผู้ประสบเหตุสาธารณภัย

๕.๓ การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน (Community Based Disaster Risk Management : CBDRM) มีแนวความคิดดังนี้

๕.๓.๑ การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน มีแนวความคิดดังนี้

๑) สร้างความตระหนักว่า “ชุมชนกำลังเผชิญกับภัยอะไรอยู่”

๒) ให้เข้าใจว่า “ผลกระทบจากภัย สามารถคาดการณ์ได้”

๓) การควบคุมบริหารจัดการโดย “องค์กรชุมชน”

๔) มีแผนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติสำหรับชุมชน

๕.๓.๒ การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน ได้แก่

๑) กระบวนการบริหารจัดการที่เป็นระบบครบวงจร มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการร่วมกันคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การประเมินความเสี่ยงของการเกิดภัยพิบัติ

๒) นำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนเตรียมความพร้อม หาแนวทางในการป้องกัน และลดผลกระทบจากความเสียหายของภัย วางแผนจัดการในภาวะฉุกเฉินเมื่อเกิดภัย การเตรียมการฟื้นฟูบูรณะหลังการเกิดภัย ติดตามตรวจสอบและประเมินผลเพื่อมาปรับปรุงแผน

๓) การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ มิใช่เรื่องของชุมชน หรือของรัฐฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างชุมชน และองค์กรต่างๆ ทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

๔) องค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนจะคอยให้ความช่วยเหลือแนะนำชุมชน ในเรื่องที่เป็นและเกินขีดความสามารถของชุมชนในการจัดการภัยพิบัติได้ด้วยตนเอง

๕.๓.๓ เป้าหมายของการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน

๑) เพื่อลดความเสี่ยงและความล่อแหลมจากผลกระทบของภัยพิบัติในชุมชน

๒) เพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดและบทบาทของชุมชนจากผู้รับความช่วยเหลือเป็นผู้ป้องกันและลดผลกระทบจากความเสียหายภัยด้วยตนเอง

๓) เพื่อสร้างความเข้มแข็งและเสริมสร้างขีดความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนในการวิเคราะห์และประเมินความเสี่ยงภัยตลอดจนการประเมินกำลังความสามารถของตนเอง

๔) เพื่อปลูกฝังทัศนคติและสร้างวัฒนธรรมในการป้องกัน รักษาชีวิตทรัพย์สิน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตน ทำให้รัฐประหยัคงบประมาณในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

๕) เป้าหมายสูงสุดของการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน คือ ความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตที่ปลอดภัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน

๕.๔ หลัก ๕ ต้องป้องกันภัย

อดิศักดิ์ เทพอาสน์ และคณะ (ม.ป.ป., หน้า ๒๒ - ๒๔) การใช้หลัก ๕ ต้องป้องกันภัยในด้านการป้องกันการเกิดสาธารณภัยมีวิธีการเพื่อความปลอดภัยหลายวิธีด้วยกัน หากไม่ยากให้เกิดสาธารณภัยทุกคนต้องร่วมมือกันป้องกัน โดยมีหลักปฏิบัติดังนี้

๕.๔.๑ ต้องจัดให้เรียบร้อย จัดระเบียบภายใน ภายในนอกอาคารบ้านเรือน และสถานที่ทำงานให้เรียบร้อยอย่าให้รกรุงรัง ระวังเรื่องการเดินสายไฟฟ้า การใช้ความร้อน การเก็บเชื้อเพลิง และวัตถุไวไฟให้เป็นสัดส่วนพ้นจากบริเวณที่อาจเกิดความร้อนหรือประกายไฟและเขียนเครื่องหมายกำกับไว้ชัดเจน รวมทั้งควรคำนึงถึงทางหนีเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินด้วยซึ่งอย่างน้อยต้องมี ๒ ทางและไม่มีสิ่งกีดขวาง

๕.๔.๒ ต้องคอยซ่อมบำรุง ตรวจสอบตราซ่อมแซมดูแลเอาใจใส่อุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆที่อาจเป็นบ่อเกิดสาธารณภัย เช่น พิวส์ สายไฟฟ้า ปลั๊กไฟ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องจักร เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดความร้อนให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์และปลอดภัยเสมอ หากชำรุดต้องแก้ไขทันทีและไม่ควรใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าหลายๆ ชนิดพร้อมกันเพราะอาจทำให้ไฟฟ้าลัดวงจรได้

๕.๔.๓ ต้องมุ่งทำตามกฎ ต้องศึกษาและทำความเข้าใจกฎแห่งความปลอดภัยแล้วปฏิบัติตาม เช่น ไม่ปล่อยให้เด็กเล่นไฟ จุดธูปเทียนบูชาพระโดยไม่ดูแล สูบบุหรี่ในที่ห้ามสูบ เผาขยะมูลฝอยโดยไม่ควบคุม

๕.๔.๔ ต้องลดความขัดแย้ง ความขัดแย้ง ความไม่สามัคคีกันในชุมชน คือ ภัยมหันต์ควรสร้างความกลมเกลียวให้เกิดขึ้นทั้งเพื่อนบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๕.๔.๕ ต้องร่วมแรงเตรียมพร้อม

- เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งาน เช่น เครื่องดับเพลิงประเภทต่างๆ น้ำใส่ตุ่มพร้อมภาชนะตัดทรายกระป๋อง สำรองแหล่งน้ำ ตรวจสอบหัวจ่ายน้ำดับเพลิง รวมทั้งจัดให้มีการฝึกอบรมวิธีการดับเพลิงเบื้องต้นเพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีทักษะและรู้จักวิธีใช้เครื่องดับเพลิงประเภทต่างๆ

- มีแผนฉุกเฉินจัดบุคลากรที่มีหน้าที่ตามแผน และจัดเตรียมหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินแจ้งเหตุสาธารณภัย

- เตรียมเส้นทางหนี ประตู บันไดฉุกเฉิน เส้นทางเข้าระงับเหตุสาธารณภัย และจุดรวมพลของชุมชน

- มีการฝึกซ้อม การแจ้งเหตุ การดับเพลิง การหนีเพลิงเป็นประจำเพื่อให้ประชาชนเตรียมพร้อมหากเกิดเหตุสาธารณภัย

- ให้ความร่วมมือปฏิบัติตามข้อแนะนำ แนวทางที่ทางราชการ หรือสถาบันด้านการป้องกันและระงับเหตุสาธารณภัยกำหนดไว้เพื่อความปลอดภัย

๕.๕ หลักการพัฒนาชุมชน ๑๐ ประการ

หลักการพัฒนาชุมชน ๑๐ ประการ (สนธยา พลศรี, ๒๕๔๗, หน้า ๖๐-๖๒) ผู้จัดทำรายงานได้นำหลักการพัฒนาชุมชน ๑๐ ประการ มาใช้ในการจัดทำรายงานเนื่องจากมีหลักแนวคิดบางประการที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการด้านการจัดการสาธารณภัยในชุมชนโดยมีหลักสำคัญ ดังนี้

๕.๕.๑ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอน คือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลของการพัฒนา ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลักพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน เพราะเป็นการสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองและตระหนักถึงความรู้

ความสามารถของตนเอง เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนและงานพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินงานพัฒนาชุมชนของตนได้สำเร็จ และนำไปสู่การพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป

ผู้จัดทำรายงานนำหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนมาปรับใช้ในการจัดการสาธารณสุขในชุมชนดังนี้ การดำเนินการใดๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกิจกรรม จนเสร็จสิ้นกิจกรรม เพราะประชาชนในชุมชนจะเป็นผู้รู้ถึงปัญหา มีความต้องการที่แท้จริงอะไร มีขีดความสามารถจัดการสาธารณสุขแค่ไหน อีกทั้งยังเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุสาธารณสุขภัยที่อาจจะเกิดขึ้น

๕.๕.๒ หลักการพึ่งตนเองของชุมชน จุดมุ่งหมายสูงสุดของการพัฒนาชุมชน คือ การพึ่งตนเองของประชาชนตามศักยภาพที่มีอยู่ในชุมชนทั้งศักยภาพคน ทรัพยากร และสิ่งต่างๆ ให้ประชาชนมีความสามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ด้วยตนเอง ซึ่งการพึ่งตนเองได้ของชุมชนเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล และเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชน เพราะศักยภาพสูงสุดของชุมชน ก็คือ การพึ่งตนเองในด้านต่างๆ โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือหรือพึ่งพาชุมชนอื่นต่อไป

ผู้จัดทำรายงานนำหลักการพึ่งตนเองของชุมชนมาปรับใช้กับการจัดการสาธารณสุขในชุมชนดังนี้ การจัดการสาธารณสุขต่างๆ ในชุมชน แต่เดิมชุมชนเป็นเพียงผู้รับการช่วยเหลือจากภาครัฐ/ภาคเอกชน แนวคิดการพึ่งตนเองจึงสำคัญเพราะชุมชนจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้รอรับการช่วยเหลืออย่างเดียว ไปสู่การเป็นผู้ปกป้อง/รักษาชุมชนของตน ประชาชนในชุมชนจะพยายามพัฒนาศักยภาพของตนเอง/ชุมชนให้ชุมชนที่อยู่อาศัยคงอยู่อย่างปลอดภัยและยั่งยืน

๕.๕.๓ หลักการประสานงาน การพัฒนาชุมชนมีบุคคล กลุ่มและองค์กรเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก การดำเนินการพัฒนาชุมชนจึงต้องใช้หลักการประสานงานเป็นหลักการที่สำคัญประการหนึ่ง การประสานงานเป็นเรื่องเกี่ยวกับการประสานคน ประสานทรัพยากร ประสานแผนและโครงการ อันเป็นการร่วมนกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งการพัฒนาสิ้นสุดลง ทำให้การพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ คือเป็นลำดับ ไม่ซ้ำซ้อน ประหยัดแรงงาน ทรัพยากร และเวลา

ผู้จัดทำรายงานนำหลักการประสานงานมาปรับใช้กับการจัดการสาธารณสุขในชุมชนดังนี้ การทำกิจกรรมใดๆ จะต้องอาศัยการประสานงานกันเพื่อให้กิจกรรมดำเนินการได้อย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ ไม่ติดขัด ไม่ซ้ำซ้อน ลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้น อีกทั้งยังช่วยประหยัดเวลาแรงงาน และทรัพยากรต่างๆ ที่จำเป็น

๕.๕.๔ หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน ให้ความสำคัญแก่ประชาชนให้ประชาชนมีสิทธิ อิสรภาพ เสรีภาพ เสมอภาพ และภราดร ในการดำรงชีวิตตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ กิจกรรมการพัฒนาชุมชนต้องเป็นของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ด้วยความสมัครใจ ไม่ถูกบังคับ เมื่อมีความเห็นไม่ตรงกันจะใช้เสียงส่วนมากตัดสิน ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความสำคัญเท่าเทียมกัน และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

ผู้จัดทำรายงานนำหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงานมาปรับใช้กับการจัดการสาธารณสุขดังนี้ การทำกิจกรรมต่างๆ ต้องอาศัยประชาชนในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนในทุกๆ กิจกรรม ประชาชนต้องมาร่วมด้วยความสมัครใจด้วยใจที่รักที่จะพัฒนาชุมชนของตนเอง ผลงาน/การดำเนินกิจกรรมก็จะราบรื่นไม่ติดขัด และเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นต้องอาศัยหลักการเคารพเสียงส่วนมาก แต่ไม่ละเลยเสียงส่วนน้อย พยายามประสานประโยชน์ร่วมกันไม่กีดกัน/ละทิ้งเสียงส่วนน้อย

๕.๕.๕ หลักการสมทบ การพัฒนาชุมชนมุ่งที่จะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาโดยใช้ประชาชนและทรัพยากรในชุมชนเป็นหลัก แต่ขีดความสามารถของประชาชนและชุมชนมี

จำกัด การสนับสนุนช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนที่อยู่ภายนอกชุมชนจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ การสนับสนุนช่วยเหลือนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการสนับสนุนช่วยเหลือที่เป็นแนวทางไปสู่การช่วยเหลือตนเองและพึ่งพาตนเองได้ของชุมชน

ผู้จัดทำรายงานนำหลักการสมทบมาปรับใช้กับการจัดการสาธารณสุขภัยดังนี้ หลักสำคัญที่สุดของหลักการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชนคือ การให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ด้วยศักยภาพ ของชุมชนเองอย่างมั่นคงยั่งยืน ซึ่งการจัดการสาธารณสุขภัยในช่วงแรกขีดความสามารถของชุมชนอาจยังไม่ เพียงพอ ภาครัฐจึงต้องให้การสนับสนุนช่วยเหลือชุมชนตามความเหมาะสมเท่าที่จำเป็น คอยเป็นที่เลี้ยงดูแลประคับประคองให้ชุมชนยืนหยัดได้และก้าวเดินไปได้อย่างมั่นคงด้วยตนเองในอนาคต

๕.๕.๖ หลักการขยายผล การพัฒนาชุมชนมีโครงการหรือกิจกรรมที่หลากหลาย โครงการหรือกิจกรรมใดที่ประสบผลสำเร็จแล้ว ควรเป็นแบบอย่างให้กับโครงการและกิจกรรมอื่นๆ ที่มี ลักษณะเดียวกันและยังใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการพัฒนาที่ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ให้เหมาะสม และนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด หลักการขยายผลควรเป็นลักษณะเชิงรุกคือ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนาชุมชนให้ชุมชนอื่นๆ ได้รับรู้แบบและวิธีการต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จ นอกจากจะเป็นผลดีต่อชุมชนอื่นๆ แล้วยังสร้างความภาคภูมิใจให้กับประชาชนในชุมชนที่ประสบ ความสำเร็จในการพัฒนาและนำไปสู่การพัฒนาอื่นๆ ต่อไป

ผู้จัดทำรายงานนำหลักการขยายผลมาปรับใช้กับการจัดการสาธารณสุข ภัยดังนี้ เมื่อกิจกรรมการจัดการสาธารณสุขภัยใดสำเร็จ ควรจะนำกิจกรรมที่สำเร็จแล้วมาเผยแพร่เป็น แบบอย่างให้กิจกรรมอื่นๆ หรือชุมชนอื่นๆ ใช้เป็นแนวทาง/ปรับปรุงบางส่วนในกิจกรรมที่ไม่สำเร็จให้ เหมาะสมเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุดของกิจกรรมที่ตั้งใจ อีกทั้งการเผยแพร่กิจกรรมที่สำเร็จยังเป็น การสร้างความภาคภูมิใจให้กับประชาชนที่ดำเนินกิจกรรมได้สำเร็จ เมื่อประชาชนเกิดความภาคภูมิใจจะ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในอนาคตประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

๕.๖ หลักการ SWOT การใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาเป็นเครื่องมือใน การประเมินสถานการณ์เพื่อศึกษาแนวโน้มการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชน ต้องมีการวิเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาต่างๆ การวิเคราะห์ SWOT เป็นการจัดแผนกลยุทธ์วิธีหนึ่งซึ่งจะช่วยให้ทราบ ถึงสถานะการของการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชนทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายได้อย่างถูกต้องและ ประสบความสำเร็จโดยวิเคราะห์จาก สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร

S - Strength หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ภายในองค์กรที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง หรือ เป็นจุดแข็งขององค์กรที่จะนำไปสู่การได้เปรียบคู่แข่งขัน เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายใน องค์กร

W - Weakness หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ภายในองค์กรที่ทำให้เกิดความอ่อนแอ หรือเป็นจุดอ่อนขององค์กรที่จะนำไปสู่การเสียเปรียบคู่แข่งขัน เป็นปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดจาก สภาพแวดล้อมภายในองค์กร จะต้องหาวิธีแก้ปัญหานั้นให้ได้

O - Opportunity หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ภายนอกองค์กรที่เอื้อประโยชน์ให้ ซึ่ง เป็นโอกาสช่วยส่งเสริมองค์กร เป็นข้อดีที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

T - Threat หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ภายนอกองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการ ดำเนินงาน เป็นข้อจำกัดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร

ผู้จัดทำรายงานนำหลัก SWOT มาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน องค์กร คือ วิเคราะห์หาจุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร

คือ วิเคราะห์หาโอกาส และภัยคุกคามขององค์กร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT มาประยุกต์ใช้เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปรับปรุง/พัฒนาองค์กรให้เหมาะสมต่อไป

๕.๗ วงจร PDCA หรือ วงจรเดมมิง(Deming cycle) เป็นวงจรที่ใช้ในการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องโดยมีการวางแผน(P) การลงมือปฏิบัติ(D) การตรวจสอบผลลัพธ์ที่ได้(C) และการดำเนินการแก้ไขปรับปรุง(A) โดยมีรายละเอียดดังนี้

P – Plan หมายถึง วางแผนเป็นการตั้งเป้าหมายและออกแบบสิ่งที่ต้องทำ

D – Do หมายถึง การลงมือปฏิบัติเป็นการดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้

C – Check หมายถึง การตรวจสอบผลลัพธ์ว่าเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่

A – Act หมายถึง การดำเนินการแก้ไข ถ้าตรวจสอบพบข้อบกพร่องหรือต่ำกว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ให้ดำเนินการแก้ไข และถ้าตรวจสอบพบผลที่ได้ตรงตามมาตรฐานหรือสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้กำหนดเป็นมาตรฐานของการปฏิบัติงานต่อไป

PDCA เป็นแนวคิดหนึ่งที่ไม่ได้ให้ความสำคัญเพียงแค่การวางแผน แต่แนวคิดนี้เน้นให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทุกครั้งที่การดำเนินงานตามวงจร PDCA หนุ่ครบรอบก็จะเป็นแรงส่งสำหรับการดำเนินงานในรอบต่อไป และก่อให้เกิดการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ขั้นตอนการบริหารกิจกรรมการเพิ่มผลิตภาพที่ดำเนินการสอดคล้องกับแนวทางของ PDCA นั้นจะเป็นไปอย่างมีระบบและครบถ้วน ซึ่งจะทำให้กิจกรรมการเพิ่มผลิตภาพมีความเหมาะสมกับองค์กร

ผู้จัดทำรายงานนำเอาหลักวงจร PDCA มาปรับใช้ในการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และการดำเนินการแก้ไข/ปรับปรุงให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ถ้าได้ตามวัตถุประสงค์ก็จะกำหนดเป็นมาตรฐานในเบื้องต้นแล้วหาแนวทางการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นหรือพัฒนาในด้านอื่นๆ ต่อไป เป็นวงจรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

๖. กรอบแนวทางการดำเนินงาน

๖.๑ ประชุมบุคลากรในหน่วยงานวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนโอกาสและอุปสรรคของการจัดการสาธารณสุขในชุมชนโดยใช้หลักการ SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
S๑ บุคลากรในหน่วยงานมีความสามัคคี ทำงานเป็นทีมตรงต่อเวลา รู้หน้าที่	W๑ บุคลากรบางคนขาดความใส่ใจในการเรียนรู้พัฒนาตนเอง
S๒ หน่วยงานมีการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีอบรมฝึกทบทวนเพิ่มเติมความรู้อย่างสม่ำเสมอ ทำให้สามารถพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้พร้อมรับมือกับสาธารณสุขที่อาจจะเกิดขึ้น	W๒ บุคลากรในหน่วยงานขาดความเอาใจใส่ดูแลบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องมือตลอดจนถึงรถที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
S๓ หน่วยงานให้ความสำคัญในความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ จัดให้มีอุปกรณ์ป้องกันประจำกายและจัดหารถและอุปกรณ์ให้เพียงพอเหมาะสมกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่	W๓ วิชยสื่อสารส่วนบุคคลใช้งานไม่ได้ในบางพื้นที่
	W๔ ภาระหน้าที่ไม่เหมาะสมกับอัตรากำลัง
	W๕ ความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกมีน้อย
	W๖ งบประมาณด้านการบำรุงรักษาอุปกรณ์และรถไม่เพียงพอกับความต้องการ
	W๗ ไม่มีงบประมาณในการจัดเตรียมอุปกรณ์เพื่อฝึกอบรมให้ความรู้กับประชาชน

โอกาส (Opportunity)	ภัยคุกคาม (Threat)
<p>O๑ กรุงเทพมหานครให้ความสำคัญของความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ยุทธศาสตร์ที่ ๑.๔ ปลอดภัยพิบัติ</p> <p>O๒ ประชาชนในชุมชนบางส่วนให้ความสนใจในการจัดการสาธารณภัยในชุมชน</p> <p>O๓ เมื่อเกิดเหตุสาธารณภัยในชุมชนประชาชนในชุมชนช่วยกันบรรเทาเหตุสาธารณภัยในชุมชนให้น้อยลงหรือหมดไป</p>	<p>T๑ สิ่งปลูกสร้างในชุมชนส่วนใหญ่ทำจากไม้และปลูกชิดติดกัน</p> <p>T๒ การเข้าถึงชุมชนทำได้ยากเนื่องจากซอยคับแคบหรือมีรถยนต์จอดกีดขวางทางเข้าออก</p> <p>T๓ ประชาชนในชุมชนขาดความรู้ด้านการป้องกันและการจัดการสาธารณภัยเบื้องต้น</p> <p>T๔ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมและตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการสาธารณภัยในชุมชน</p> <p>T๕ อุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้นในชุมชนไม่เพียงพอหรือขาดการบำรุงรักษาจนไม่สามารถใช้งานได้</p> <p>T๖ การติดตั้งสัญญาณแจ้งเตือนภัยเหตุสาธารณภัยในชุมชนไม่มี หรือไม่ทั่วถึง</p> <p>W๗ หัวจ่ายน้ำดับเพลิงในชุมชนไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ หรือติดตั้งไม่เหมาะสมไม่สามารถใช้งานได้เมื่อเกิดเหตุสาธารณภัย</p>

๖.๒ จากการทำ SWOT นำข้อมูลมาวางแผนเชิงกลยุทธ์โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการจัดการสาธารณภัยในชุมชน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาวิธีการจัดการสาธารณภัยในชุมชนจึงเลือกใช้กลยุทธ์เชิงรับ/คงตัว(ST) คือ การนำจุดแข็งมาป้องกัน หรือลดอุปสรรค เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นหรือกำลังเกิดขึ้นอยู่ในตอนนี้

๖.๓ ดำเนินงานตามแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบด้วยวงจร Deming Cycle(PDCA) ขั้นตอนการวางแผนประกอบด้วย

๖.๓.๑ P-Plan การวางแผน กำหนดสาเหตุปัญหา วิเคราะห์สาเหตุที่ได้ คือ ประชาชนในชุมชนขาดความรู้ ขาดการมีส่วนร่วม และไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการสาธารณภัยในชุมชน อีกทั้งสภาพแวดล้อมในชุมชนยังเอื้อต่อการเกิดเหตุสาธารณภัย จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการป้องกันและสามารถจัดการเหตุสาธารณภัยเบื้องต้นได้

๖.๓.๒ D-Do การปฏิบัติ

๖.๓.๒.๑ ศึกษาหาข้อมูลการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วจัดทำแนวทางการปฏิบัติงาน

๖.๓.๒.๒ จัดทำแผนปฏิบัติงาน แนวทางการดำเนินงาน และการประเมินความรู้แนวทางการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชน

๖.๓.๒.๓ ประสานเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชน

๖.๓.๒.๔ จัดบุคลากรในหน่วยงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันประชาสัมพันธ์ให้ความรู้กับประชาชนด้านการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชน ตลอดจนจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมรณรงค์” ลดขยะ ลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดเหตุสาธารณสุขภัยในชุมชน” กิจกรรมประกวดแข่งขัน “ชุมชนปลอดภัย ห่างไกลเหตุสาธารณสุขภัย” เป็นต้น

๖.๓.๓ C-Check ตรวจสอบ หลังจากออกแบบฟอร์มแนวทางการดำเนินงานและลงมือปฏิบัติในการสาธารณสุขภัยในชุมชนแล้ว จึงมาประชุมชี้แจงให้บุคลากรในหน่วยงานทราบถึงผลของการปฏิบัติงาน การดำเนินกิจกรรม/โครงการการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชน รวมถึงติดตามประเมินผลการใช้แนวทางการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชนของเจ้าหน้าที่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อมูลทางสถิติของประชาชนในชุมชน

๖.๓.๔ A-Act ปรับปรุงดำเนินการให้เหมาะสมตามผลการประเมิน นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาและปรับปรุงต่อไป โดยวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชน เลือกแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมและดีที่สุดร่วมกัน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ตารางการดำเนินงานในการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชนร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้นำ/ประชาชนในชุมชนเป้าหมาย

๑.	ขั้นการวางแผนการดำเนินงาน
	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดปัญหาอุปสรรคการจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชน - วิเคราะห์ปัญหา/สาเหตุที่ทำให้การจัดการสาธารณสุขภัยในชุมชนไม่มีประสิทธิภาพ - ลงพื้นที่สำรวจสภาพแวดล้อมชุมชน, สำรวจอุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้น, สำรวจสัญญาณการแจ้งเตือนภัย, สำรวจหัวจ่ายน้ำดับเพลิงและแหล่งน้ำธรรมชาติ, สำรวจเส้นทางสัญจรทั้งภายในและรอบๆ ชุมชน, สำรวจพื้นที่เสี่ยงภัย พื้นที่เฝ้าระวัง เส้นทางอพยพและพื้นที่ปลอดภัย, จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครชุมชนเฝ้าระวังตรวจตราเหตุสาธารณสุขภัย, จัดให้มีบัญชีรายชื่อผู้ประสานเพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือเป็นอันดับต้นๆ เมื่อเกิดเหตุสาธารณสุขภัย - นำข้อมูลที่ได้มาคิดวิเคราะห์หาแนวทางร่วมกันในการจัดการด้านการป้องกัน/ลดผลกระทบจากเหตุสาธารณสุขภัยที่อาจจะเกิดขึ้น โดยกำหนดเป็นแนวทางดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> ๑) แนวทางการป้องกันเหตุสาธารณสุขภัย ๒) แนวทางการตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ให้พร้อมใช้งาน ๓) แนวทางการแจ้งเหตุสาธารณสุขภัยและแนวทางการระงับเหตุสาธารณสุขภัยเบื้องต้น ๔) แนวทางการอพยพและการเคลื่อนย้ายผู้ประสบเหตุ เป็นต้น

๒.	<p>ขั้นการดำเนินงาน</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งใดที่กำหนดเป็นปัญหาอุปสรรคของการจัดการสาธารณสุขในชุมชนให้ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงให้น้อยลงหรือหมดไป - สิ่งใดที่จำเป็นต้องมี/ให้มีไว้ ให้จัดหาหรือจัดมาทดแทนให้พอเพียงและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ - จัดตั้งหน่วยอาสาสมัครชุมชนเพื่อเป็นผู้ช่วยตรวจตราคอยเฝ้าระวังภัยและเป็นผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐและชุมชน - กำหนดจุดติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้นให้ถูกต้องครอบคลุมทั่วถึงทุกพื้นที่และกำหนดแนวทางการบำรุงรักษาตรวจสอบให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอทุกๆ ๓ เดือน - เจ้าหน้าที่เข้าอบรมให้ความรู้เรื่องการป้องกันและการจัดการสาธารณสุขเบื้องต้นให้กับประชาชนในชุมชน อีกทั้งยังให้ความรู้เรื่องการอพยพและการเคลื่อนย้ายผู้ประสบเหตุไปยังที่ปลอดภัยอย่างถูกต้องเมื่อเกิดเหตุสาธารณสุข - ฝึกซ้อมจำลองสถานการณ์จริง เพื่อให้ประชาชนเกิดความคุ้นเคยและปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามแนวทางที่กำหนดไว้
๓.	<p>ขั้นติดตามประเมินผล</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - สํารวจตรวจสอบแนวทางการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ - สํารวจเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติถึงขีดความสามารถของชุมชนที่สามารถดำเนินการด้านการป้องกันและการจัดการกับเหตุสาธารณสุขต่างๆ ในชุมชน - สังเกต/สอบถามประชาชนในชุมชนว่ารู้และเข้าใจถึงแนวทางการป้องกันและแนวทางการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุสาธารณสุขในชุมชนหรือไม่
๔.	<p>ขั้นปรับปรุงดำเนินการให้เหมาะสม</p>
	<ul style="list-style-type: none"> - สิ่งใดเป็นไปตามเป้าหมายให้กำหนดไว้เป็นมาตรฐานการดำเนินงาน/หาแนวทางการพัฒนาสิ่งที่ดีแล้วให้ดียิ่งขึ้นไป - สิ่งใดไม่เป็นไปตามเป้าหมายให้นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาสาเหตุร่วมกันเพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมต่อไป

๖.๔ ระยะเวลาการดำเนินการ

ลำดับ	กิจกรรม	ระยะเวลา								ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	
๑.	ประชุมบุคลากรในหน่วยงาน	✓								๑. เจ้าหน้าที่สถานีดับเพลิง
๒.	วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ นำผลมาวิเคราะห์หาแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหา		✓							๒. สำนักงานเขตพื้นที่ เช่น ฝ่ายโยธา ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายรักษาความสะอาดและ
๓.	ดำเนินการตามแนวทางการดำเนินงานอย่างเป็นระบบด้วยวงจร PDCA			✓	✓	✓				สวนสาธารณะ ฝ่ายพัฒนาชุมชน และสวัสดิการสังคม
๔.	ประเมินผลการใช้แนวทางการปฏิบัติงานและการจัดการสาธารณสุขในชุมชนของประชาชน						✓	✓		๓. ผู้นำชุมชน-ประชาชนในชุมชน และประชาชนรอบๆชุมชน
๕.	ประชุมชี้แจงให้บุคลากรในหน่วยงานทราบแล้วหาแนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาและปรับปรุงต่อไป								✓	๔. การไฟฟ้าและการประปาพื้นที่

๗. ประโยชน์จากการศึกษา

๖.๑ ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในทุกมิติด้านการจัดการสาธารณสุขในชุมชน

๖.๒ ประชาชนสามารถลดความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินได้มากขึ้น

๘. งบประมาณ

- ด้านการฝึกอบรมและการดำเนินกิจกรรม/โครงการการจัดการสาธารณสุขในชุมชน

ชุมชนละ ๑๐,๐๐๐ บาท

๙. แนวทางการติดตามประเมินผล

เป้าหมาย/วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	วิธีการ/เครื่องมือ
๑. ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการสาธารณสุขในชุมชนเพิ่มขึ้น	ผลลัพธ์ (Outcome) ประชาชนในชุมชนร้อยละ ๘๐ มีส่วนร่วมและสามารถจัดการสาธารณสุขในชุมชนได้	สำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อมูลทางสถิติ
๒. ความเสียหายจากเหตุสาธารณสุขในชุมชนลดลง	ผลลัพธ์ (Outcome) ประชาชนสามารถระงับเหตุสาธารณสุขเบื้องต้นได้ร้อยละ ๕๐ ของสาธารณสุขที่เกิดขึ้นภายในชุมชน	สำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อมูลทางสถิติ

๑๐. ข้อเสนอแนะ

- ๑๐.๑ ภาครัฐควรสนับสนุนการป้องกันและการจัดการสาธารณสุขในชุมชนให้มากขึ้น
- ๑๐.๒ ควรเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนเรื่องการเกิดเหตุสาธารณสุขไม่ใช่เกิดจากดวง แต่เกิดจากการจัดการสาธารณสุขที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง จึงเป็นสาเหตุทำให้เกิดเหตุสาธารณสุขขึ้นในชุมชน
- ๑๐.๓ ควรยกย่องบุคคล/องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นแบบอย่างด้านการจัดการสาธารณสุข เพื่อชักจูง จูงใจให้ผู้อื่น/องค์กรอื่นปฏิบัติตาม
- ๑๐.๔ ควรจัดสรรงบประมาณ/จัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้เพื่อการฝึกอบรมให้ความรู้กับประชาชนให้เพียงพอเหมาะสม
- ๑๐.๕ ควรมีการซ่อมบำรุง ตรวจสอบตราอุปกรณ์ป้องกันและรถที่ใช้ปฏิบัติหน้าที่ให้มีความปลอดภัยและพร้อมใช้งานอยู่เสมอ
- ๑๐.๖ ควรมีการสนับสนุนอุปกรณ์แจ้งเตือนและอุปกรณ์ดับเพลิงเบื้องต้นในชุมชนให้มีความเพียงพอกับความต้องการและเหมาะสมกับชุมชน
- ๑๐.๗ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ตลอดจนอาสาสมัครชุมชนให้มากขึ้น
- ๑๐.๘ เส้นทางเข้าออกชุมชนส่วนมากเล็กและคับแคบ อีกทั้งยังมีสิ่งกีดขวาง/รถจอดขวางทางเข้าออกจำนวนมาก จึงควรประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาจัดการจราจรรอบๆ ชุมชนให้เปิดทางเข้าออกได้สะดวก
- ๑๐.๙ ควรมีการศึกษาเรื่องการบูรณาการด้านการจัดการสาธารณสุขในชุมชนเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพให้ได้มากที่สุด

บรรณานุกรม

- การจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติโดยอาศัยชุมชนเป็นฐาน. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓. เข้าถึงได้จาก http://open_jicareport.jica.go.jp/pdf/๑๒๑๕๑๖๒๗_๐๕.pdf.
- การบูรณาการ. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓. เข้าถึงได้จาก http://www.disaster.go.th/th/cms-download_content.php?did=๑๑๖๑.
- การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓. เข้าถึงได้จาก http://www.disaster.go.th/upload/download/file_attach/๕๘๖๖๓๐๖๙๐๑๖๙๖.pdf.
- สนธยา พลศรี. (๒๕๔๗). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- อดิศักดิ์ เทพอาสน์ และคนอื่น ๆ. (ม.ป.ป.). คู่มือการป้องกันและระงับอัคคีภัยฉบับประชาชน. กรุงเทพฯ: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจัดพิมพ์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ตัวอย่างแผนเผชิญเหตุอัคคีภัยของ

ชุมชนอินทามระ ๒๙ แยก ๔

แผนเผชิญเหตุอัคคีภัยของชุมชนอินทามระ ๒๙ แยก ๔ พ.ศ. ๒๕๖๒

๑. สถานการณ์

ชุมชนอินทามระ ๒๙ แยก ๔ ตั้งอยู่บริเวณภายในซอยอินทามระ ๒๙ แยก ๔ สุดซอย ถนนสุทธิสารวินิจฉัย แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กทม. มีประชากรหนาแน่นมาก พื้นที่ติดต่อซอยอินทามระ ๒๙ แยก ๓ สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ ตึกแถว และอาคารพาณิชย์ เส้นทางเข้า-ออกชุมชนมี ๓ เส้นทาง คือซอยอินทามระ ๒๙ แยก ๓ , ซอยอินทามระ ๒๙ แยก ๔ และซอยอินทามระ ๓๑ สภาพเส้นทางเข้า-ออกชุมชนคับแคบมากสภาพปรกติบางช่วงมีรถจอดข้างทาง ทำให้รถดับเพลิงขนาดใหญ่ไม่สามารถ เข้า- ออก ชุมชนได้ จากสภาพของชุมชนดังกล่าว ทำให้ชุมชนซอยอินทามระ ๒๙ แยก ๔ เป็นชุมชนที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุเพลิงไหม้สูง และเนื่องจากเส้นทางเข้า - ออก ชุมชนที่คับแคบและมีสิ่งกีดขวางจำนวนมาก เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ทำให้รถดับเพลิงเข้าถึงที่เกิดเหตุล่าช้า อาจสร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนจำนวนมาก จากสภาพการณดังกล่าว สถานีดับเพลิงสุทธิสาร ผู้รับผิดชอบพื้นที่จึงได้จัดทำแผนเผชิญเหตุอัคคีภัย ของชุมชนอินทามระ ๒๙ แยก ๔ ขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการป้องกัน ระวัง และการบรรเทาทุกข์ จากเหตุเพลิงไหม้ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนฯ ได้ตลอดเวลา

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ดับเพลิงสถานีดับเพลิงสุทธิสาร และคณะกรรมการชุมชนอินทามระ ๒๙ แยก ๔ ในการเตรียมความพร้อมเผชิญเหตุอัคคีภัยทั้งด้านการป้องกัน การระงับเหตุ และการบรรเทาทุกข์

๒.๒ เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุอัคคีภัยในชุมชน และเป็นการลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่อาจเกิดขึ้นจากเหตุอัคคีภัย

๒.๓ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการป้องกันและระงับเหตุอัคคีภัยในชุมชนของตนเอง

๓. เป้าหมาย

๓.๑ ให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนฯ ในด้านการเตรียมการป้องกันเหตุอัคคีภัย การระงับเหตุอัคคีภัย และการปฏิบัติภายหลังอัคคีภัยผ่านพ้นไปแล้ว

๓.๒ กำหนดแนวปฏิบัติร่วมกันของเจ้าหน้าที่ของสถานีดับเพลิงสุทธิสาร คณะกรรมการชุมชนและประชาชนในชุมชนในการระงับเหตุอัคคีภัยที่อาจเกิดในชุมชน

๓.๓ ชักซ้อมการปฏิบัติโดยการจำลองสถานการณ์จริง เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีความคุ้นเคยและสามารถปฏิบัติได้จริงกรณีมีเหตุอัคคีภัยเกิดขึ้น

๔. การปฏิบัติ

๔.๑ การดำเนินการก่อนเกิดเหตุ (ขึ้นเตรียมความพร้อม) เป็นการดำเนินการก่อนเกิดเหตุอัคคีภัย

๔.๑.๑ จัดเตรียมกำลังเจ้าหน้าที่ รถดับเพลิงพร้อมอุปกรณ์ ให้พร้อมเข้าระงับเหตุอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

๔.๑.๒ จัดเจ้าหน้าที่ของสถานดับเพลิงประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนให้ประชาชนในชุมชน ฯ เผื่อระวังเหตุเพลิงไหม้ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนฯ จากอุปกรณ์ไฟฟ้า หรือเกิดจากสาเหตุอื่นๆ เพื่อเป็นการป้องกันเหตุอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน

๔.๑.๓ จัดเจ้าหน้าที่ของสถานดับเพลิงสำรวจข้อมูลชุมชน โดยประสานขอข้อมูลจากสำนักงานเขตพญาไท และการสำรวจพื้นที่ชุมชนเพื่อการวางแผนจัดทำแผนเผชิญเหตุอัคคีภัยของชุมชนต่อไป

๔.๑.๔ ร่วมกับคณะกรรมการชุมชน จัดทำแผนเผชิญเหตุฯ โดยกำหนดให้คณะกรรมการชุมชนกำหนดมาตรการให้ประชาชนปฏิบัติ ในกรณีเกิดเหตุอัคคีภัยในชุมชนแต่ไม่สามารถระงับเหตุฯ ในเบื้องต้นได้และมีความจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก โดยปฏิบัติดังนี้.-

- ประชาสัมพันธ์ให้เจ้าของรถยนต์ที่จอดรอไว้บริเวณข้างทางในซอยเคลื่อนย้ายรถโดยด่วนเพื่อเปิดทางให้กับรถดับเพลิงที่จะเดินทางเข้ามาระงับเหตุโดยเร็ว

- ประชาสัมพันธ์ให้เจ้าของร้านค้า หรือเพิงร้านค้าที่มีร้านค้า หรือเพิงร้านค้ารุกล้ำผิวจราจรเก็บหรือเคลื่อนย้ายอุปกรณ์ สิ่งของ หรือเพิงร้านค้าไม่ให้กีดขวางเส้นทางจราจร เข้า – ออกชุมชนที่รถดับเพลิงจะเดินทางเข้ามาระงับเหตุโดยด่วน

- ประชาสัมพันธ์ให้เจ้าของร้านค้า เพิงร้านค้าที่ตั้งอยู่ข้างทางอำนวยความสะดวกให้กับหน่วยดับเพลิงที่จะเดินทางเข้ามาระงับเหตุ โดยการแจ้งเส้นทางที่ถูกต้องให้ทราบเพื่อเข้าระงับเหตุในชุมชน

๔.๑.๕ ร่วมกับคณะกรรมการชุมชน และประชาชนในชุมชนดำเนินการฝึกซ้อมการดับเพลิงเบื้องต้น และอพยพหนีไฟโดยการจำลองสถานการณ์จริง

๔.๒ การดำเนินการขณะเกิดเหตุ (ขั้นปฏิบัติการขณะเกิดเหตุ)

เพื่อให้การเข้าระงับเหตุที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ สามารถลดอันตรายและความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดวิธีการดำเนินการไว้ ดังนี้.-

๔.๒.๑ การดำเนินการของคณะกรรมการชุมชน และประชาชนกรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้ในชุมชน ดำเนินการ ดังนี้

- เมื่อเกิดเหตุเพลิงไหม้ในชุมชน และมีผู้พบเห็นเหตุการณ์คนแรก เบื้องต้นให้ผู้พบเห็นเหตุฯ เข้าระงับเหตุก่อนตามวิธีการที่ได้มีการฝึกซ้อมไว้

- เมื่อไม่สามารถระงับเหตุได้ ให้แจ้งเหตุการณ์ให้ผู้อื่นทราบ เพื่อเข้าช่วยระงับเหตุด้วยวิธีการร้องตะโกนต่างๆ ว่า “ไฟไหม้ ไฟไหม้ ไฟไหม้”

- เมื่อบุคคลอื่นทราบเหตุฯ แล้วให้เข้าร่วมระงับเหตุเบื้องต้นให้ถึงที่สุด พร้อมแจ้งเหตุให้ประธานชุมชน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายทราบ

- กรณีเหตุเพลิงไหม้สงบและเกิดความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สิน ให้ประธานชุมชน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย หรือผู้อยู่ในเหตุการณ์เตรียมรายละเอียดข้อมูลในเหตุการณ์ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะต้องขอทราบข้อมูลจากเหตุการณ์

- กรณีไม่สามารถระงับเหตุเพลิงไหม้ได้ให้ประธานชุมชน หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย โทรศัพท์แจ้งเหตุเพลิงไหม้ที่หมายเลข ๑๙๙ หรือหมายเลขของ สถานดับเพลิงสุทธิสาร โดยตรงที่

หมายเลข ๐ ๒๒๗๗ ๖๘๘-๙ โดยทันที หลังจากแจ้งเหตุฯ แล้ว ประธานชุมชนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการต่อไป ดังนี้-

- สั่งอพยพประชาชนไปอยู่ในที่ปลอดภัย หรือที่จุดรวมพลในชุมชนตามที่ได้มีการซักซ้อมกันไว้ในการอพยพกำหนดให้ทำการอพยพผู้ที่บาดเจ็บ หรือผู้ที่อยู่ใกล้กับจุดต้นเพลิงก่อนพร้อมตรวจนับประชาชนที่ได้ อพยพมาอยู่ในที่ปลอดภัย หากสูญหายให้ประธานชุมชนจัดกำลังอาสาสมัครประจำชุมชนเข้าช่วยเหลือค้นหาเบื้องต้น หากไม่สามารถช่วยเหลือได้ให้รีบแจ้งข้อมูลผู้ตกค้างให้หน่วยดับเพลิงทราบเพื่อเข้าช่วยเหลือต่อไป

- หลังจากที่ประธานชุมชน หรือผู้ที่รับมอบหมายสั่งการให้อพยพประชาชนแล้วให้ประธานชุมชนหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

- แจ้งเหตุเพลิงไหม้ที่เสี่ยงตามสาย หรือที่เครื่องขยายเสียงให้ประชาชนทราบ พร้อมแจ้ง ให้ประชาชนดำเนินการตามมาตรการที่กำหนดที่ได้ซักซ้อมกันไว้ คือจัดเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้เจ้าของร้านค้า หรือเพิงร้านค้าบริเวณปากซอยอินทามระ ๒๙ แยก ๔ หรือเจ้าของรถยนต์ เก็บหรือเคลื่อนย้าย อุปกรณ์ สิ่งของ หรือเคลื่อนย้ายรถยนต์ไม่ให้เกิดขวางเส้นทางจราจร เข้า-ออก ชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกให้หน่วยดับเพลิงที่จะเดินทางเข้ามาระงับเหตุ พร้อมจัดเตรียมสถานที่ว่างที่ใกล้กับจุดที่เกิดเหตุให้รถดับเพลิงที่อยู่ระหว่างเดินทางมาระงับเหตุเข้าจอดในจุดที่เหมาะสม

- อำนวยความสะดวกด้านการจราจรในชุมชน ให้หน่วยรถดับเพลิงที่อยู่ระหว่างเดินทางมา ระงับเหตุโดยมอบหมายให้อาสาสมัครในชุมชนขับชี้รถจักรยานยนต์นำรถดับเพลิงเข้าระงับเหตุ เริ่มตั้งแต่ปาก ซอยอินทามระ ๒๙ แยก ๔ จนถึงจุดที่เกิดเหตุ และเข้าจอดในที่ว่างที่ได้เตรียมไว้ พร้อมชี้จุดติดตั้งหัวจ่าย น้ำดับเพลิง (ประปาหัวแดง) ที่ใกล้จุดที่เกิดเหตุมากที่สุดให้เจ้าหน้าที่ดับเพลิงทราบ

- ภายหลังเพลิงสงบให้ประธานชุมชน ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยต่อไป

๔.๒.๒ การดำเนินการของเจ้าหน้าที่ กรณีเกิดเหตุเพลิงไหม้ในชุมชน ดำเนินการ ดังนี้-

- เมื่อได้รับแจ้งเหตุเพลิงไหม้ในชุมชนอินทามระ ๒๙ แยก ๔ ให้เจ้าหน้าที่นำรถสูทิสสาร ๐๔-๑ และ ๐๔- ๒ ซึ่งเป็นรถดับเพลิงขนาดเล็ก และรถสูทิสสาร ๐๖-๑ หรือรถสูทิสสาร ๐๖-๒ บรรทุกเครื่องสูบน้ำผสมโฟมแบบหาบหาม พร้อมสายส่งน้ำขนาด ๒.๕ นิ้ว จำนวน ๑๐ เส้น และขนาด ๑.๕ นิ้ว จำนวน ๕ เส้น วางหัวฉีดไว้ ๒ ด้าน เพื่อล้อมเพลิงไว้ไม่ให้ติดต่อกุกลม ขยายวงต่อไป โดยใช้เส้นทางโดยใช้เส้นทางถนนสุทิสสารวินิจฉัย - เลี้ยวขวาเข้าซอยอินทามระ ๒๙ - เลี้ยวขวาเข้าซอยอินทามระ ๒๙ แยก ๓ แยก ๔

- ส่วนรถสูทิสสาร ๐๕-๑ หรือรถสูทิสสาร ๐๕-๒ เดินทางไประงับเหตุฯ โดยทำหน้าที่สนับสนุน แต่เนื่องจากเป็นรถคันใหญ่ไม่สามารถเข้าซอยอินทามระ ๒๙ แยก ๔ ได้ให้เจ้าหน้าที่นำรถสูทิสสาร ๐๕-๑ หรือ รถสูทิสสาร ๐๕-๒ ไปจอดไว้บริเวณจุดที่เป็นที่ตั้งหัวจ่ายน้ำประปา เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนน้ำดับเพลิงให้กับรถสูทิสสาร ๐๔-๑ และ ๐๔-๑ ที่เข้าระงับเหตุจนน้ำดับเพลิงหมดให้เจ้าหน้าที่นำรถมารีเรย์น้ำที่รถสูทิสสาร ๐๕-๑ หรือรถ สูทิสสาร ๐๕-๒

- เมื่อถึงที่เกิดเหตุให้ใช้รถสูทิสสาร ๐๔-๑ หรือ ๐๔-๒ และเครื่องสูบน้ำแบบผสมโฟม และเครื่องสูบน้ำชนิดหาบหามของชุมชน เข้าระงับเหตุและทำการต่อสายส่งน้ำดับเพลิงขนาด ๒.๕ นิ้ว

จำนวนประมาณ ๑๐ เส้น และขนาด ๑.๕ นิ้ว จำนวน ๕ เส้น เข้ากับหัวจ่ายน้ำดับเพลิงในชุมชน และ
สูบน้ำจากคลองบางซื่อ เขาระวังเหตุ

- เมื่อถึงที่เกิดเหตุ หัวหน้าสถานีดับเพลิงสุทธิสาร จะต้องวางแผนจัดกำลังพร้อม
รายงานเหตุการณ์จากสถานที่เกิดเหตุให้ฝ่ายการสื่อสาร กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณ
ภัย (๑๙๙) ทราบ เพื่อรายงานสถานการณ์ให้ผู้บังคับบัญชาทราบ และพิจารณาสั่งการให้ผู้ปฏิบัติ
ดำเนินการได้อย่างถูกต้อง

- ประกอบกำลังเจ้าหน้าที่สถานีดับเพลิงสุทธิสาร

หัวหน้าสถานีดับเพลิงสุทธิสาร ๑ คน

หัวหน้าชุดปฏิบัติการ ๒ คน

เจ้าหน้าที่เวรปฏิบัติการ ๒๔ คน

- รถดับเพลิงที่ใช้ปฏิบัติหน้าที่ของ สถานีดับเพลิงสุทธิสาร

รถดับเพลิงชนิดมีหัวฉีดน้ำในตัว ๒ คัน

รถบรรทุกน้ำดับเพลิง ขนาด ๖,๐๐๐ ลิตร ๑ คัน

รถบรรทุกน้ำดับเพลิง ขนาด ๑๐,๐๐๐ ลิตร ๑ คัน

รถบรรทุก ขนาด ๑ ตัน ๓ คัน

เครื่องไฟฟ้าส่องสว่างแอร์ไลต์ จำนวน ๑ เครื่อง

เครื่องสูบน้ำแบบหาบหาม จำนวน ๒ เครื่อง

๔.๓ ขั้นปฏิบัติการภายหลังภัยผ่านพ้นไปแล้ว

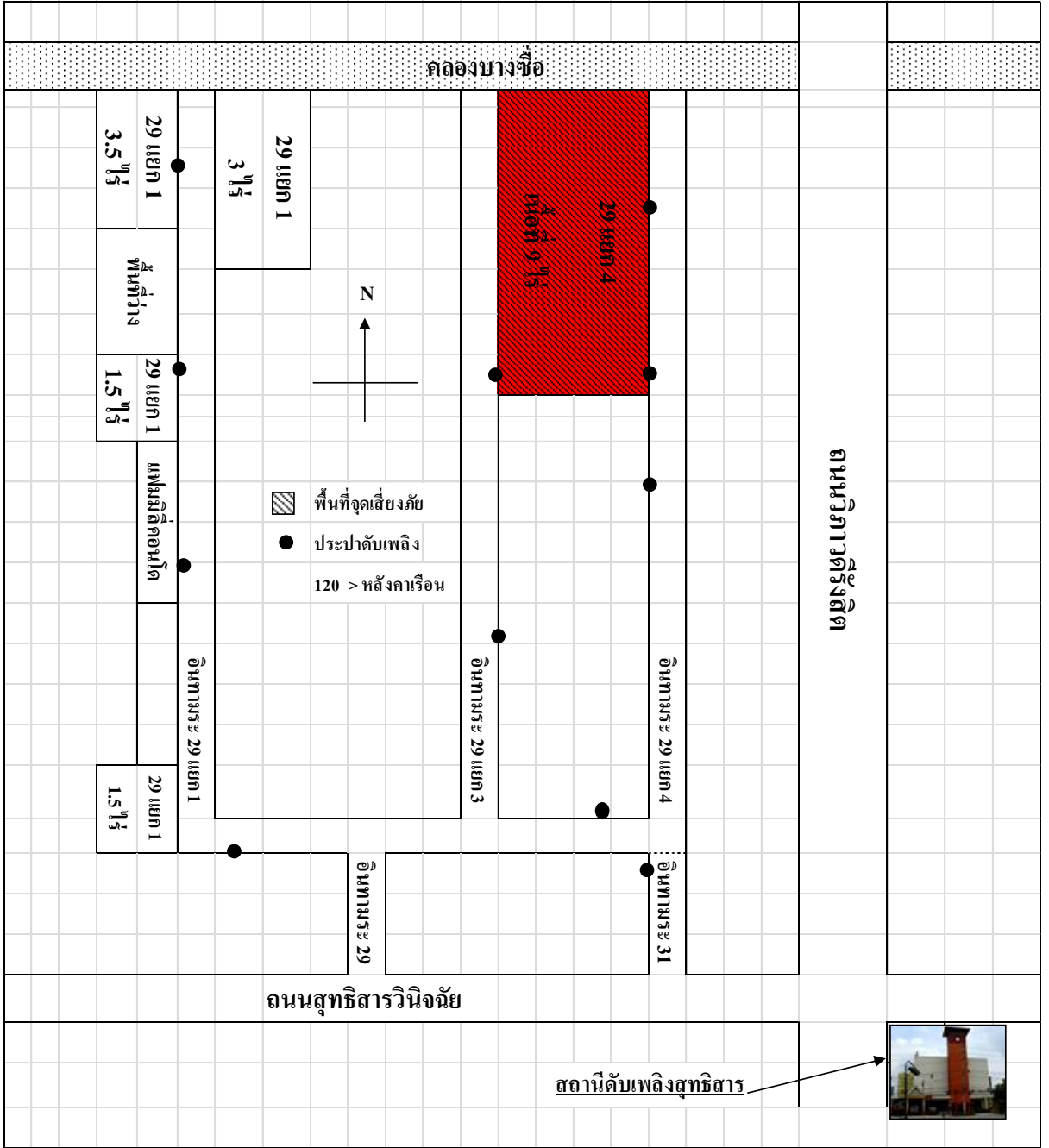
๔.๓.๑ ประสานแจ้งหน่วยงาน กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
สำนักงานเขต ตั้งเต็นท์กองอำนวยการให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยเบื้องต้น เพื่อให้
ผู้ประสบภัยดำเนินชีวิตกลับสู่สภาพปกติโดยเร็วโดยการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์เบื้องต้นด้าน
เครื่องอุปโภค บริโภค รวมถึงที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้ประสบภัยหรือการให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ
แล้วแต่กรณี

๕. การสื่อสาร และการบังคับบัญชา

การสื่อสาร และการบังคับบัญชาตามสายงานปกติ

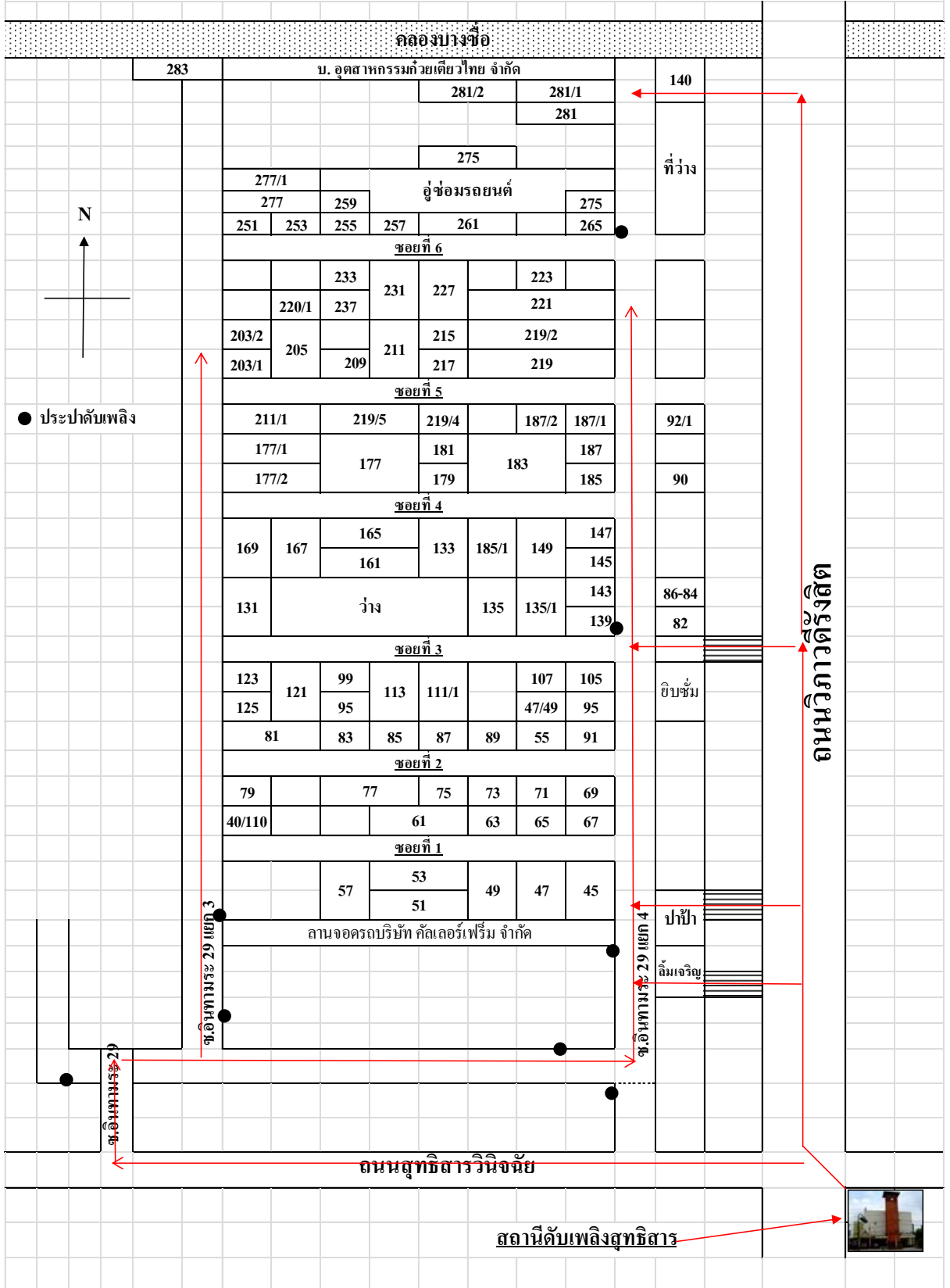
แผนที่บริเวณที่เป็นจุดเสี่ยงภัย

ที่ตั้ง ชุมชนอินทามระ 29 แยก 4 แขวง สามเสน เขต พญาไท อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ
 ของสถานีดับเพลิง สุทธิสาร กองปฏิบัติการดับเพลิง 3 สำนัก ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

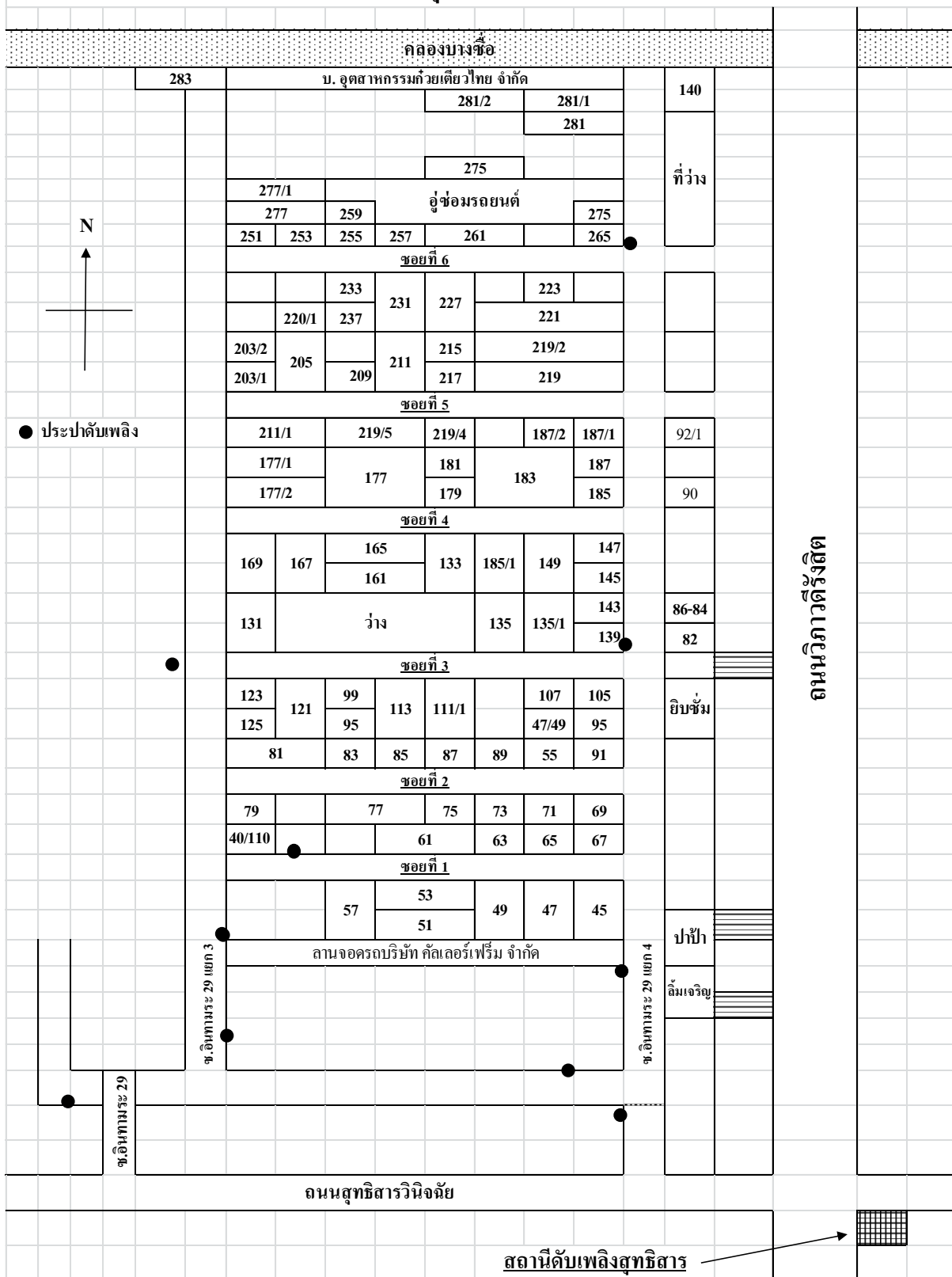

แผนที่การเดินทางเข้าระับเหตุจุดเสี่ยงภัย

ที่ตั้ง ชุมชนอินทามระ 29 แยก 4 แขวง สามเสน เขต พญาไท อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบ
ของสถานีดับเพลิง สุทธิสาร กองปฏิบัติการดับเพลิง 3 สำนัก ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

แผนผังชุมชนอินทามระ 29 แยก 4

ภาคผนวก ข.

ทฤษฎี แนวคิดเรื่องการป้องกันและระงับอัคคีภัยเบื้องต้น

สาเหตุของการเกิดอัคคีภัย

ระบุสาเหตุของการเกิดอัคคีภัยที่พบมีอยู่ ๒ กรณีคือ

๑. เกิดจากธรรมชาติ เช่น ไฟป่า การเสียดสี ตกกระทบ หรือการทับถมจนเกิดความร้อน

๒. เกิดจากการกระทำของมนุษย์ มีหลายสาเหตุ เช่น

๒.๑ จากไฟฟ้า

- สายไฟที่ใช้มีขนาดเล็ก ไม่พอกับปริมาณกระแสที่ใช้กับเครื่องใช้ไฟฟ้าประจำบ้าน
- สายไฟฟ้าเก่าชำรุดจนเสื่อมสภาพ
- การใช้ฟิวส์ไม่ถูกขนาด
- การลัดวงจร
- อุปกรณ์ไฟฟ้าชำรุด หรือไม่ได้มาตรฐาน
- การทิ้งเครื่องใช้ไฟฟ้าบางอย่าง เช่น เตารีดไฟฟ้า กาต้มน้ำไฟฟ้าทิ้งไว้ เพื่อไปทำ

ธุระอย่างอื่น อาจสะสมทำให้เกิดความร้อน และเกิดเพลิงไหม้ได้

๒.๒ จากน้ำมัน ก๊าซ และสารไวไฟ

- การเก็บสารไวไฟ เช่น สเปรย์ฉีดผม สีสัน ทินเนอร์ สีนํ้ามัน เป็นต้น ไว้ในที่ที่อาจจะทำให้เกิดอัคคีภัยได้ง่าย หรือการปฏิบัติงานใกล้กับสารไวไฟโดยขาดความระมัดระวัง

- ผงฝุ่นจำนวนมากจากเครื่องดูดฝุ่นอาจจะระเบิดได้ ถ้าไปเกาะผงฝุ่นลง บนเปลวเพลิง
- การจุดตะเกียงน้ำมัน หรือเทียนไขใกล้มุ้ง มักจะทำให้เกิดไฟไหม้ได้

๒.๓ จากการใช้ไม้ขีดไฟ

- การทิ้งก้นบุหรี่โดยไม่ดับให้สนิทลงบนพื้น บนกองขยะ บนหญ้า หรือถังขยะ

- การจุดบุหรี่ในสถานที่ซึ่งมีป้ายห้ามไว้โดยเฉพาะสถานที่ที่มี น้ำมันก๊าซหรือสารไวไฟอยู่

- การเขี่ยเก้าอี้หรือร้อน ๆ ลงบนวัตถุเชื้อเพลิง

- การเก็บไม้ขีดไฟในสถานที่ที่ไม่มิดชิดหรือไม่พ้นมือเด็ก

- การดับไฟในเตาหุงต้มไม่สนิทหลังประกอบอาหารเสร็จสิ้นแล้วโดยปล่อยให้ถ่าน หรือฝืนมอดดับในเตา

๒.๔ จากการเชื่อมโลหะ

- การเชื่อมโลหะนั้นจะต้องใช้ความร้อนสูงมากจึงจะสามารถทำให้โลหะละลายได้ ซึ่งในการเชื่อมหรือตัดโลหะแต่ละครั้งมักจะเกิดประกายไฟ หากขาดการระมัดระวังขาดความรอบคอบ อาจทำให้ สะเก็ดโลหะที่ติดไฟดังกล่าวกระเด็นตกใส่เศษวัสดุต่าง ๆ ที่เป็นเชื้อเพลิงก่อให้เกิดอัคคีภัยได้

๒.๕ จากการก่อไฟโดยไม่ระมัดระวัง

- การก่อไฟทุกครั้งไม่ว่ากรณีใดก็ตาม เช่น การเผาขยะหญ้าแห้ง การจุดธูปเทียนบูชาพระ การเผากระดาษเงินกระดาษทองเพื่อไหว้เจ้า การจุดยากำนุง เป็นต้น ไม่ได้มีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดจนกระทั่งไฟดับเอง หรือกระทำในสถานที่ที่ยากต่อการควบคุมเพลิงหรือใกล้วัสดุที่ก่อให้เกิดอัคคีภัยได้ง่าย ดังนั้นจึงควรปลูกฝังให้ทุกคนในชุมชนต้องช่วยกันสังเกตและตรวจตราเครื่องใช้และอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนใช้ไฟฟ้าอย่างระมัดระวังเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยป้องกันการเกิดไฟไหม้ก่อนที่จะสายเกินแก้

ปัจจัยที่ส่งเสริมระดับความรุนแรงของการเกิดอัคคีภัย ดังต่อไปนี้

๑. พฤติกรรมของมนุษย์ ในขณะที่เกิดอัคคีภัยการตื่นตกใจตามธรรมชาติจะทำให้เกิดกระทำการนอกเหนือจากอำนาจจิตใจ กังวลใจ เนื่องจากเสียดายทรัพย์สิน รวมทั้งการขาดความรู้ในการระงับ

อัคคีภัยเบื้องต้น อีกประการหนึ่ง คือ กลุ่มคนที่มุ่งดูแลเหตุการณ์เป็นจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ดับเพลิง ปฏิบัติงานไม่สะดวกจึงเกิดความล่าช้า

๒. สภาพของสถานที่เกิดเหตุ ในหลายกรณีจุดที่เกิดอัคคีภัย มีลักษณะเอื้ออำนวยให้เกิดการลุกลามมากขึ้น เช่น การดับเพลิงและการช่วยชีวิตผู้ประสบภัยในอาคารสูง สถานที่ที่มีทางเข้าเป็นชอยแคบ ๆ หรือสถานที่ที่มีวัสดุสารพิษและสารเคมีที่เป็นเชื้อเพลิง หรือที่ก่อให้เกิดอัคคีภัยได้ง่ายซึ่งสถานที่เหล่านี้ อาจมีการระเบิดหรือการลุกลามที่มีสาร-พิษ การควบคุมหรือการระงับอัคคีภัยจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ พิเศษและใช้ระยะเวลามากขึ้น

๓. ช่วงเวลาที่เกิดเหตุ เวลาที่เกิดเหตุอัคคีภัยก็เป็นอุปสรรคในการระงับอัคคีภัย เช่น ในช่วงเวลากลางคืนที่ผู้คนนอนหลับกันหมด ในช่วงเวลาทำงานที่มีคนอยู่หนาแน่นตามโรงงาน โรงเรียน โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า หรือในวันหยุดเทศกาลต่าง ๆ ที่มีคนจำนวนมาก ในช่วงเทศกาลต่าง ๆ เช่นนี้ ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ดับเพลิง

๔. ประสิทธิภาพการดับเพลิง การบริหารจัดการในการดับเพลิงที่เกิดขึ้นไม่เหมาะสมกับ เหตุการณ์ ย่อมเป็นผลให้การปฏิบัติงานดับเพลิงได้ไม่ทันท่วงที เกิดความล่าช้าในการทำงานของ พนักงานดับเพลิง ปัจจัยต่าง ๆ เช่น ระยะห่างจากสถานดับเพลิงถึงสถานที่เกิดเหตุ อุปกรณ์ดับเพลิงที่ไม่ เพียงพอไม่สมบูรณ์ และเจ้าหน้าที่ดับเพลิงที่ไม่มีประสิทธิภาพ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ย่อมทำให้การควบคุม อัคคีภัยไม่ได้ผลเท่าที่ควร

องค์ประกอบของไฟ

ไฟเกิดขึ้นจากการรวมตัวขององค์ประกอบ ๔ องค์ประกอบในสถานะที่เหมาะสม ถ้าขาด องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไป ไฟก็จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เมื่อเกิดไฟขึ้นและมีการเกิดไฟอย่าง ต่อเนื่อง องค์ประกอบของการลุกไหม้ คือ

๑. เชื้อเพลิง (Fuel) คือ วัสดุใด ๆ ก็ตามที่สามารถทำปฏิกิริยากับออกซิเจนได้รวดเร็วในการ เผาไหม้ เช่น ก๊าซ ไม้ กระดาษ น้ำมัน โลหะ พลาสติก เป็นต้น เชื้อเพลิงที่มีอยู่ในสถานะก๊าซจะสามารถ ลุกไหม้ไฟได้ แต่เชื้อเพลิงที่อยู่ในสถานะของแข็ง และของเหลวจะไม่สามารถลุกไหม้ไฟได้ ถ้าโมเลกุล ของแข็งหรือของเหลวนั้นจะสามารถแปรสภาพกลายเป็นก๊าซได้นั้นจะต้องอาศัยความร้อนที่แตกต่างกัน ตามชนิดของเชื้อเพลิงแต่ละชนิด

๒. ความร้อน (Heat) เป็นสิ่งที่ทำให้อุณหภูมิของเชื้อเพลิงสูงขึ้นถึงจุดติดไฟ ทำให้องค์ประกอบ ของการเกิดไฟ เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม ซึ่งเชื้อเพลิงแต่ละชนิดย่อมจะมีจุดติดไฟไม่เหมือนกัน เช่น เชื้อเพลิงเหลวอาจมีจุดติดไฟต่ำกว่าพวกเชื้อเพลิงแข็ง ซึ่งสามารถแยกคุณสมบัติของความร้อนที่ทำให้ เชื้อเพลิงถึงจุดติดไฟต่าง ๆ ดังนี้

- จุดวาบไฟ (Flash Point) คือ จุดที่มีปริมาณความร้อนเพียงพอให้เชื้อเพลิงเหลว หรือแข็ง ไต ๆ คายไอ หรือกลายเป็นไอเข้าผสมกับอากาศอย่างได้สัดส่วนก็จะลุกไหม้วาบขึ้นชั่วขณะแล้วก็จะดับ ไป เพราะอัตราการระเหยของสารเชื้อเพลิงจากของแข็ง หรือของเหลวน้อยเกินกว่าที่จะทำให้เกิดเปลว ไฟอย่างต่อเนื่อง

- จุดติดไฟ (Fire Point) คือ จุดที่มีปริมาณความร้อนเพียงพอให้เชื้อเพลิงเหลวหรือแข็งใด ๆ คายไอหรือกลายเป็นไอ เข้าผสมกับอากาศอย่างได้สัดส่วน และเกิดการลุกไหม้ขึ้นเมื่อมีเปลวไฟหรือ ประกายไฟที่เหมาะสม และเกิดเป็นการเผาไหม้อย่างต่อเนื่อง โดยปกติแล้วจุดติดไฟของสารเชื้อเพลิงจะ สูงกว่าจุดวาบไฟมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของเชื้อเพลิงชนิดนั้นๆ

- จุดลุกติดไฟได้เอง (Autoignition Temperature) คือ จุดอุณหภูมิที่ทำให้สารเชื้อเพลิงเกิดการลุกไหม้ขึ้นได้เอง โดยไม่ต้องอาศัยการจุดติดไฟจากแหล่งภายนอก

๓. ออกซิเจน (Oxygen) บรรยากาศทั่ว ๆ ไปมีในโตรเจน ๗๙.๐๔% ออกซิเจน ๒๐.๙๓% และคาร์บอนไดออกไซด์ ๐.๐๓% โดยออกซิเจนจะเป็นตัวทำให้เกิดการเผาไหม้ การเผาไหม้แต่ละครั้งต้องการ ออกซิเจน ประมาณ ๑๖% เท่านั้น ถ้าออกซิเจน ต่ำกว่า ๑๖% ก็จะไม่ช่วยให้เกิดการเผาไหม้ต่อไปไฟจึงจะมอดดับลงได้ ดังนั้นจะเห็นว่าเชื้อเพลิงทุกชนิดถูกล้อมรอบไปด้วยออกซิเจนอย่างเพียงพอสำหรับการเผาไหม้ ยังมีออกซิเจนมากเชื้อเพลิงก็ยิ่งติดไฟได้ดีขึ้น และเชื้อเพลิงบางประเภทมีออกซิเจนในตัวเองอย่างเพียงพอที่จะทำให้ตัวเองลุกไหม้ได้โดยไม่ต้องอาศัยออกซิเจนที่อยู่โดยรอบ

๔. ปฏิกิริยาลูกโซ่ (Chain Reaction) คือ ปฏิกิริยาที่เกิดจากการลุกติดไฟอย่างต่อเนื่อง トラบเท่าที่ยังมีองค์ประกอบทั้ง ๓ อย่าง หนุนเนื่องกันอยู่ ทำให้ขนาดและความรุนแรงของเพลิงเพิ่มขึ้น เมื่อรวมกัน ปริมาณและคุณสมบัติที่เหมาะสมแล้ว จะทำให้เกิดปฏิกิริยาลูกติดไฟขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ปฏิกิริยาลูกติดไฟจะไม่เกิดขึ้น จากเหตุผลนี้เอง ทำให้เกิดการคิดค้นสารที่ใช้ในการกำจัดองค์ประกอบของไฟตัวใดตัวหนึ่ง หรือหลายตัวให้หมดไปเพื่อให้ไฟดับ

หลักในการดับเพลิง

การดับเพลิง ก็คือ การกำจัดองค์ประกอบที่ทำให้เกิดไฟแต่ละอย่าง หรือทั้งหมดในคราวเดียวกันให้หมดไป หลักการดับเพลิง สามารถทำได้ ๔ วิธี คือ

๑. การจำกัดเชื้อเพลิง ทำได้โดยการนำเชื้อเพลิงออกไปจากบริเวณเกิดอัคคีภัย และสำหรับกรณีขนถ่ายเอาเชื้อเพลิงออกไปไม่ได้ ควรใช้วิธีนำสารอื่น ๆ มาเคลือบผิวของเชื้อเพลิงเอาไว้ เช่น การใช้ผงเคมี โฟม น้ำละลายด้วยผงซักฟอก ซึ่งเมื่อฉีดลงบนผิววัสดุแล้วจะปกคลุมอยู่นาน トラบเท่าที่น้ำหรือสารเคมีอื่น ๆ ที่ผสมน้ำยังไม่สลายตัว

๒. การกำจัดออกซิเจน โดยการปิดกั้นออกซิเจนไม่ให้ไปรวมตัวกับไอของเชื้อเพลิง เนื่องจากออกซิเจนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของไฟ วิธีการกำจัดออกซิเจนมีหลายวิธี เช่น ฉีดน้ำหรือสารปกคลุมอื่น ๆ ไปคลุมผิวเชื้อเพลิงหรือฉีดแก๊สเฉื่อย เช่น ไนโตรเจน หรือ คาร์บอนไดออกไซด์ไปปกคลุมบริเวณเพลิงไหม้ทำให้จำนวนออกซิเจนในอากาศมีปริมาณต่ำลง จนไม่มีการสันดาปอีกต่อไป

๓. การลดอุณหภูมิ (ลดความร้อน) เมื่อทำให้อุณหภูมิของเชื้อเพลิงต่ำลงไปกว่าจุดวาบไฟ แม้จะมีเชื้อเพลิงและออกซิเจนผสมกันอยู่ก็ไม่เกิดการสันดาปเพลิงก็จะสงบลง วิธีการลดอุณหภูมิหรือการลดความร้อนเป็นวิธีที่ใช้แพร่หลายซึ่งจะใช้น้ำทำการดับ ไฟ การดับไฟวิธีนี้จะทำให้เชื้อเพลิงเย็นลง เพื่อลดอัตราการกลายเป็นไอเพื่อป้องกันการระเบิด เนื่องจาก OVER PRESSURE หรือทำให้ความร้อนต่ำลง

๔. การขัดขวางปฏิกิริยาลูกโซ่ การเผาไหม้ที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวดเร็วและแรงขึ้นเรื่อย ๆ เกิดขึ้นเนื่องจากอนุมูลอิสระที่ถูกเหวี่ยงออกไปแล้วกลับเข้าไปที่ฐานของไฟอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงมีการทดลองหาสารเคมีที่สามารถขัดขวางการเกิดปฏิกิริยาลูกโซ่ของไฟ ซึ่งพบว่าฮาโลนอน (HALON) เมื่อฉีดใส่ไฟมันจะเข้าไปแทนที่อนุมูลอิสระอย่างรวดเร็ว แต่ต้องระวังในการใช้เพราะอาจจะทำให้ขาดอากาศหายใจได้เนื่องจากฮาโลนอน (HALON) หนักกว่าอากาศ จึงสามารถไล่อากาศออกไป สารดังกล่าวได้แก่ ไฮโดรคาร์บอนประกอบด้วย ฮาโลเจน (Halogenated-Hydrocarbon) ซึ่งสารฮาโลเจน ได้แก่ ไอโอดีน โบรมีน คลอรีน และฟลูออรีน (เรียนตามลำดับความสามารถใช้ในการใช้งาน) สารดับเพลิงนี้มีชื่อเรียกว่า ฮาโลนอน (HALON) เช่น HALON ๑๒๑๑ HALON๑๓๑๐ แต่ในปัจจุบันได้ถูกเลิกผลิตไปแล้วโดยมีสารชนิดอื่นมาทดแทน เช่น FM-๒๐๐

ฉะนั้น การดับไฟให้มีประสิทธิภาพ จึงควรทราบประเภทของไฟที่เกิดจากสารเชื้อเพลิงต่าง ๆ เพื่อที่จะสามารถใช้สารดับเพลิงได้อย่างถูกต้องและเพื่อความปลอดภัยของผู้เข้าไปดับไฟ

ประเภทของไฟ แบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ตามมาตรฐาน NFPA (National Fire Protection Association)

๑. ไฟประเภท A เป็นไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นของแข็ง หรือที่เป็นเชื้อเพลิงธรรมดา เช่น ฟืน ฟาง ยาง ไม้ ผ้า กระดาษ พลาสติก หนังสือ หนังสือสัตว์ ปอ นุ่น ด้าย ตลอดจนร่างกายของมนุษย์

วิธีดับไฟประเภท A ที่ดีที่สุด คือ ลดความร้อนด้วยการฉีดน้ำ

๒. ไฟประเภท B เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นของเหลวหรือก๊าซ ได้แก่ น้ำมันทุกชนิด ก๊าซติดไฟทุกชนิด เช่น แอลกอฮอล์ ทินเนอร์

วิธีดับไฟประเภท B คือทำให้้อากาศโดยใช้ผงเคมีแห้งหรือใช้ฟองโฟมคลุมเพื่อเป็นการกำจัดออกซิเจน

๓. ไฟประเภท C เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นของแข็งและมีกระแสไฟฟ้าไหลอยู่ เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิด

วิธีดับไฟประเภท C ให้ได้ผลดีที่สุด คือ ตัดกระแสไฟฟ้าแล้วใช้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือน้ำยาเหลวระเหยที่ไม่มีสาร CFC ไล่ออกซิเจนออกไป

๔. ไฟประเภท D เป็นไฟที่เกิดจากเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นโลหะและสารเคมีที่ติดไฟได้ เช่น วัตถุระเบิด ปุ๋ยยูเรีย (แอมโมเนียไนเตรด) และผงแมกนีเซียม เป็นต้น

วิธีดับไฟประเภท D คือทำให้้อากาศหรือใช้สารเคมีเฉพาะ ทั้งนี้ต้องศึกษาวิธีการดับสารแต่ละชนิดให้ดีและห้ามใช้น้ำดับไฟประเภทนี้เป็นอันขาด

ภัยอันตรายจากไฟไหม้ มีอันตรายดังต่อไปนี้

๑. ไฟไหม้จะมีความมืดปกคลุมไม่สามารถมองเห็นอะไรได้ ความมืดนั้นอาจเนื่องมาจาก

- อยู่ภายในอาคารแล้วกระแสไฟฟ้าถูกตัด

- หมอกควันหนาแน่น

- เป็นเวลากลางคืน

วิธีแก้ไข

- ติดตั้งอุปกรณ์ไฟส่องสว่างฉุกเฉิน (Emergency Light) ซึ่งทำงานทันทีด้วยแบตเตอรี่ทันทีที่กระแสไฟฟ้าถูกตัด

- ติดตั้งเครื่องกำเนิดไฟฟ้าสำรอง เมื่อกระแสไฟฟ้าถูกตัด

- เตรียมไฟฉายที่มีกำลังส่องสว่างสูงไว้ให้มีจำนวนเพียงพอในจุดที่สามารถนำมาใช้ได้สะดวก

- ฝึกซ้อมหนีไฟเมื่อไม่มีแสงสว่างด้วยตนเองทั้งที่บ้าน ที่ทำงาน ในโรงแรมหรือแม้แต่ในโรงพยาบาลโดยอาจใช้วิธีหลับตาเดิน (ครั้งแรก ๆ ควรให้เพื่อน จูงไป) ควรจินตนาการด้วยว่าขณะนี้กำลังเกิดเหตุเพลิงไหม้

๒. ไฟไหม้จะมีก๊าซพิษและควันไฟ ผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บในเหตุเพลิงไหม้ประมาณร้อยละ ๘๐ เป็นผลจากควันไฟซึ่งมีทั้งก๊าซพิษและทำให้ขาดออกซิเจน

วิธีแก้ไข

- จัดเตรียมหน้ากากหนีไฟฉุกเฉิน (Emergency smoke mask) หรือใช้ถุงพลาสติกขนาดใหญ่ตัดอากาศแล้วคลุมศีรษะหน้าผาก (ห้ามฝ่าไฟ) คีบครานต่ำอากาศที่พอหายใจได้ยังมีอยู่ใกล้พื้นสูงไม่เกิน ๑ ฟุต แต่ไม่สามารถทำได้เมื่ออยู่ในชั้นที่สูงกว่าแหล่งกำเนิดควัน

๓. ไฟไหม้จะมีความร้อนสูงมาก หากหายใจเอาอากาศที่มีความร้อน ๑๕๐ องศาเซลเซียสเข้าไปท่านจะเสียชีวิตเพราะปอดไม่ทำงานในขณะที่เมื่อเกิดเพลิงไหม้แล้ว ประมาณ ๔ นาที อุณหภูมิจะสูงขึ้นกว่า ๔๐๐ องศาเซลเซียส

วิธีแก้ไข

- ถ้าทราบตำแหน่งต้นเพลิงและสามารถระงับเพลิงได้ควรระงับเหตุเพลิงไหม้ด้วยความรวดเร็วไม่ควรเกิน ๔ นาที หลังจากเกิดเปลวไฟ

- ควรหนีจากจุดเกิดเหตุให้เร็วที่สุดไปยังจุดรวมพล (จุดนัดหมาย)

๔. ไฟไหม้ลุกลามรวดเร็วมาก เมื่อเกิดเปลวไฟขึ้นมาแล้วท่านจะมีเวลาเหลือในการเอาชีวิตรอดน้อยมาก

ระยะการเกิดไฟไหม้ สามารถแบ่งระยะการเกิดไฟไหม้ออกเป็น ๓ ระยะ ดังต่อไปนี้

๑. ไฟไหม้ขั้นต้น คือ ตั้งแต่เห็นเปลวไฟจนถึง ๔ นาที สามารถดับได้โดยใช้เครื่องดับเพลิงเบื้องต้น (Portable Fire Extinguisher) แต่ผู้ใช้ต้องฝึกอบรมการใช้เครื่องดับเพลิงมาก่อนจึงจะมีโอกาสระงับได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- ไฟไหม้ขั้นปานกลางถึงรุนแรง คือ ระยะเวลาไฟไหม้ไปแล้ว ๔ ถึง ๘ นาที อุณหภูมิจะสูงมากกว่า ๔๐๐ องศาเซลเซียส หากจะใช้เครื่องดับเพลิงเบื้องต้นต้องมีความชำนาญและต้องมีอุปกรณ์จำนวนมากเพียงพอ จึงควรใช้ระบบดับเพลิงขั้นสูง (Fire Hose System) จึงจะมีความปลอดภัยและประสิทธิภาพมากกว่า

- ไฟไหม้ขั้นรุนแรง คือ ระยะเวลาไฟไหม้ต่อเนื่องไปแล้วเกิน ๘ นาที และยังมีเชื้อเพลิงอีกมากมาย อุณหภูมิจะสูงมากกว่า ๖๐๐ องศาเซลเซียส ไฟจะลุกลามขยายตัวไปทุกทิศทางอย่างรุนแรงและรวดเร็ว การดับเพลิงต้องใช้ผู้ได้รับการฝึกพร้อมอุปกรณ์ในการระงับเหตุขั้นรุนแรง (Fire Fighting Team)

เครื่องดับเพลิงชนิดมือถือ (Portable Fire Extinguisher)

เครื่องดับเพลิงชนิดมือถือหรืออาจเรียกว่าแบบยกหัว มีประโยชน์ในการระงับไฟเบื้องต้น (ที่ไม่รุนแรง) ไม่ควรฉีดถ้าไม่เห็นแสงไฟ เครื่องดับเพลิงมีมากกว่า ๒๐ ชนิดแต่ควรรู้เป็นหลัก ๖ ชนิด คือ

๑. เครื่องดับเพลิงชนิดกรดโซดา (Soda Acid) (นิยมบรรจุในถังสีแดงไม่มีสาย ไม่มีคันปั๊ม) เวลาใช้ต้องทำให้หลอดบรรจุกรดโซดาแตก (โดยการทุบปั๊มเหนือถัง) เพื่อทำปฏิกิริยากับน้ำเกิดก๊าซซัดดันให้ถี้อถึงคาล่าลงแล้วน้ำจะพุ่งผ่านหัวฉีดสั้น ๆ ที่ติดอยู่กับถังเข้าดับไฟซึ่งยุ่งยากซับซ้อนตรวจสอบยาก ปัจจุบันไม่นิยมใช้ไม่มีจำหน่ายในประเทศไทยแล้ว แต่ในต่างประเทศยังมีใช้อยู่ สามารถใช้ดับไฟประเภท A อย่างเดียว

๒. เครื่องดับเพลิงชนิดฟองโฟม (Foam) (นิยมบรรจุในถังอลูมิเนียมสีครีมหรือถังสแตนเลส มีหัวฉีดเป็นหัวฝักบัว) บรรจุอยู่ในถังที่มีน้ำยาโฟมที่มีหลายชนิดผสมกับน้ำแล้วอัดแรงดันเข้าไว้เวลาใช้ถอดสลักและปั๊มคันปั๊มแรงดันจะดันน้ำผสมกับโฟมผ่านหัวฉีดฝักบัวพ่นออกมาเป็นฟองกระจายไปปกคลุมบริเวณที่เกิดเพลิงไหม้จะทำให้้อับอากาศขาดออกซิเจนและลดความร้อน สามารถใช้ดับไฟประเภท B และ A

๓. เครื่องดับเพลิงชนิดน้ำสะสมแรงดัน (Water Pressure) (นิยมบรรจุอยู่ในถังสแตนเลสต่างประเทศบรรจุถังกันสนิมสีแดง) บรรจุอยู่ในถังแล้วอัดแรงดันเข้าไว้จึงเรียกว่า น้ำสะสมแรงดัน สามารถใช้ดับไฟประเภท A

๔. เครื่องดับเพลิงชนิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ หรือซีโอทู (Carbon dioxide) (นิยมบรรจุถังสีแดง ต่างประเทศบรรจุถังสีดำ) บรรจุก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ไว้ในถังที่ทนแรงดันสูง ประมาณ ๘๐๐-๑๒๐๐ ปอนด์ต่อตารางนิ้ว ที่ปลายสายฉีดจะมีลักษณะเป็นกระบอกหรือกรวยเวลาฉีดดับเพลิงจะมีเสียงดังเล็กน้อยพร้อมกับพ่นหมอกหิมะออกมาไล่ความร้อนและออกซิเจนออกไป ควรใช้ภายในอาคารที่

ต้องการความสะอาด โดยฉีดเข้าใกล้ฐานของไฟให้มากที่สุดประมาณ ๑.๕-๒ เมตร เมื่อใช้งานแล้วจะไม่มีสิ่งสกปรกหลงเหลือ สามารถใช้ดับไฟประเภท C และ D

๕. เครื่องดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้ง (Dry Chemical Powder) (นิยมบรรจุถังสีแดง ต่างประเทศบรรจุถังสีฟ้า) บรรจุผงเคมีซึ่งมีหลายชนิดหลายคุณภาพไว้ในถังแล้วอัดแรง- ดันเข้าไป เวลาใช้ผงเคมีจะถูกดันออกไปคลุมไฟทำให้อับอากาศควรใช้ภายนอกอาคาร เพราะผงเคมีเป็นฝุ่นละอองฟุ้งกระจายทำให้เกิดความสกปรกและเป็นอุปสรรคในการเข้าผจญเพลิง อาจทำให้อุปกรณ์ไฟฟ้าราคาแพงเสียหายได้ใช้ดับไฟได้ดี คือไฟประเภท B ผงเคมีไม่เป็นสื่อไฟฟ้า สามารถดับไฟประเภท C ได้ (แต่อุปกรณ์ไฟฟ้าอาจเสียหาย) การดับไฟประเภท A ต้องมีความชำนาญและควรใช้น้ำดับก่อน

๖. เครื่องดับเพลิงชนิดน้ำยาเหลวระเหย ฮาโลตรอน(Halotron) (นิยมบรรจุถังสีเขียว) แต่เดิมบรรจุน้ำยาเหลวระเหยชนิดโบรมะโคลอโรไดฟลูออโรซึ่งเป็นสาร CFC ไว้ในถังสีเหลือง ใช้ดับไฟได้ดี แต่มีสารพิษในปัจจุบันองค์การสหประชาชาติประกาศให้เลิกผลิตพร้อมทั้งให้ทุกประเทศลดการใช้จนหมดสิ้น เพราะเป็นสารที่ทำลายสิ่งแวดล้อม บางประเทศถือว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ปัจจุบันน้ำยาระเหยที่ไม่มีสาร CFC มีหลายยี่ห้อและหลายชื่อใช้ดับไฟประเภท C และ B ถ้าดับประเภท A ต้องมีความชำนาญสามารถฉีดได้ไกลกว่า ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ คือ ระยะ ๓-๔ เมตร

การตรวจสอบ การบำรุงรักษา และการติดตั้งเครื่องดับเพลิง

วิธีตรวจสอบแรงดัน การบำรุงรักษา และการติดตั้งเครื่องดับเพลิง เพื่อให้สามารถใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพในระยะเวลายาวนานขึ้น ดังมีรายละเอียดดังนี้

๑. การตรวจสอบแรงดันในถังดับเพลิง

๑.๑ ถ้ามีมาตรวัด (Pressure Gauge) ต้องดูที่เข็ม “เข็มตั้งยังใช้ได้ เข็มเอียงซ้ายไม่ได้การ” หากแรงดันไม่มีเข็มจะเอียงมาทางซ้ายต้องรีบนำไปเติมแรงดันทันที อย่าติดตั้งไว้ให้คนเข้าใจผิดคิดว่ายังใช้ได้ การตรวจสอบนี้ควรเป็นหน้าที่ของผู้ที่ดูแลบริเวณที่ติดตั้งเครื่องดับเพลิงนั้นๆ ควรตรวจสอบอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

๑.๒ ถ้าไม่มีมาตรวัด (Pressure Gauge) คือเครื่องดับเพลิงชนิดก๊าซคาร์บอน-ไดออกไซด์ (ซีไอทู) ใช้วิธีซึ่งน้ำหนักก๊าซที่อยู่ในถังหากลดต่ำกว่า ๘๐% ควรนำไปอัดเพิ่ม

๒. การบำรุงรักษาเครื่องดับเพลิง

๒.๑ อย่าติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิงไว้ในที่ ที่อุณหภูมิสูง มีความชื้น หรือเกิดความสกปรกได้ง่าย เช่น ตากแดด ตากฝน ติดตั้งใกล้จุดกำเนิดความร้อนต่าง ๆ อาทิ หม้อต้มน้ำ เครื่องจักรที่มีความร้อนสูง เตาหุงต้ม ห้องอบต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๒ ทำความสะอาดตัวถังและอุปกรณ์ประกอบ (สายฉีด, หัวฉีด) เป็นประจำอยู่เสมอ (อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง) เพื่อให้คู่มือมีระเบียบและพร้อมใช้งาน

๒.๓ หากเป็นเครื่องดับเพลิงชนิดผงเคมีแห้งควรเคลื่อนผงเคมีที่บรรจุภายใน โดยยกถังพลิกคว่ำ-พลิกหงาย ๕-๖ ครั้ง (จนแน่ใจว่าผงเคมีแห้งไม่จับตัวเป็นก้อน) อย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง

๒.๔ ตรวจสอบฉลากวิธีใช้ป้ายบอกจุดติดตั้งป้ายแสดงกำหนดการตรวจบำรุงรักษาและผู้ตรวจสอบ (Maintenance Tag) ให้สามารถอ่านออกชัดเจนตลอดเวลา หากท่านได้ตรวจสอบและบำรุงรักษาตามที่กล่าวมาแล้ว อุปกรณ์ของท่านจะมีอายุยืนยาวสามารถใช้ได้ไม่ต่ำกว่า ๕ ปี

๓. การติดตั้งเครื่องดับเพลิง

๓.๑ ให้ติดตั้งสูงจากพื้นโดยวัดถึงส่วนที่สูงที่สุดของเครื่องดับเพลิงต้องไม่เกิน ๑๔๐ เซนติเมตรสำหรับถังดับเพลิงขนาดเบาที่มีน้ำหนักรวมไม่เกิน ๑๐ กิโลกรัมเพื่อให้ทุกคนสามารถหยิบใช้ได้สะดวก และติดตั้งสูงไม่เกิน ๘๐ เซนติเมตรสำหรับถังขนาดหนัก (บางประเทศวางบนพื้น)

๓.๒ ติดตั้งป้ายชี้ตำแหน่งไว้เหนือเครื่องดับเพลิงเพื่อให้มองเห็นได้ชัดเจนในระยะไกลจากทุกมุมมองทั้งกลางวันและกลางคืน

๓.๓ เครื่องดับเพลิงทุกชนิดที่ติดตั้งในประเทศไทยต้องมีรายละเอียดเป็นภาษาไทยด้วย

๓.๔ จะต้องมีการบำรุงรักษา (Maintenance Tag) ที่เครื่องดับเพลิงทุก ๆ เครื่องด้วย (ซึ่งกำหนดให้ตรวจสอบอย่างน้อยเดือนละ ๑ ครั้ง)

วิธีใช้เครื่องดับเพลิงแบบมือถือ (How to use fire extinguisher)

เครื่องดับเพลิงโดยทั่วไปจะมีวิธีใช้คล้ายคลึงกันมากมีข้อแตกต่างกันบ้างก็เพียงระยะห่างในการฉีดและการจับหัวฉีดโดยเฉพาะอย่างยิ่งก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (ซีไอทู) ซึ่งระยะห่างในการฉีดต้องเข้าใกล้กว่าเครื่องดับเพลิงชนิดอื่น ๆ คือเครื่องดับเพลิงก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่มีปากกรวยต้องอยู่ห่างประมาณ ๑.๕-๒ เมตร ส่วนเครื่องดับเพลิงชนิดอื่น ๆ อาทิ ผงเคมี น้ำยาโฟม น้ำยาเหลวระเหย ระยะห่างฉีดต้องประมาณ ๓-๔ เมตร ดังมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอน	ท่องจำเพื่อนำไปสอน	ข้อแนะนำเพิ่มเติม
๑. การหิ้วถัง	ส่วนี้วางยึดติดกันจับใต้คันบีบด้านล่างหัน สายฉีดไปด้านหน้า	ห้ามยกนิ้วที่โคนสายฉีด เพราะอาจทำให้หักขาดจนใช้งานไม่ได้
๒. การนำพา	แล้วนำพาไป	ควรนำไปที่เกิดเหตุ ๒ ถึงเพื่อสำรองถ้ำระงับไม่อยู่ในถังเดียว
	พอเห็นแสง	ไม่เห็นจุดกำเนิดไฟไม่ควรฉีด
๓. การเข้าดับ	ให้เข้าเหนือลม	หากเข้าได้ลม ก๊าซพิษควันไฟจะถูกพัดเข้าหาตัวและไม่เข้าดับไฟคนเดียว
	ระยะเหมาะสม	๓-๔ เมตร ถ้ำชนิดซีไอทู ๑.๕-๒ เมตร
๔. การดึงสลัก	ดึงสลักออกมา	หมุนให้เส้นพลาสติกที่คล้องสลักขาดก่อนบางชนิดใช้สลักล๊อค
๕. ยกสายฉีด	ยกจับปลายให้มันสายฉีดตรงหน้า	ควรสังเกตให้แน่ใจว่า จะนำสายฉีดออกใช้ได้อย่างไร
๖. บีบคันบีบ	บีบคันบีบฉับพลัน	บีบคันบีบอย่างแรงและต่อเนื่อง
๗. สายหัวฉีด	สายหัวฉีดไปมา	สายหัวฉีดเพื่อให้สารดับไฟจากถังครอบคลุมฐานของไฟ
	เป้าหมายตรงหน้า	ตามองเป้าหมายก้มหรือย่อตัวเล็กน้อยเพื่อหลบควันและความร้อน
๘. ฉีดที่ฐานไฟ	ฉีดกลบฐานของไฟฉีดจากใกล้ไปไกล	เมื่อแรงดันในถังลดลงควรก้าวเดินเข้าสู่เป้าหมายอย่างระมัดระวัง
๙. ดับให้สนิท	ดับได้แน่นอน	ต้องแน่ใจว่าไฟดับก่อนถอยออกจากที่เกิดเหตุ

ขั้นตอนทั้ง ๔ เมื่อมีไฟไหม้ เมื่อเกิดไฟไหม้ขึ้นพึงปฏิบัติตาม ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑. พบเหตุ (FIRE) เมื่อพบเหตุเพลิงไหม้ให้แจ้งเหตุพร้อมช่วยคนที่อยู่ในอันตรายไปยังจุดปลอดภัย

๒. แจ้งเหตุ (ALARM) แจ้งให้ผู้ที่อยู่ใกล้ที่เกิดเหตุรู้ กดสัญญาณแจ้งเหตุเพลิงไหม้ (Fire Alarm) และโทรศัพท์แจ้งแล้วมาช่วยกันดับไฟ

๓. ระงับเหตุ (EXTINGUISH) เมื่อรู้ว่ามีเหตุเพลิงไหม้ต้องช่วยกันดับไฟโดยไม่เสียดาย (ควรฝึกใช้เครื่องดับเพลิงให้เป็นทุกคน) และปฏิบัติตามแผนฉุกเฉิน

๔. หนีไฟ (ESCAPE) ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการดับไฟให้รีบหนีทางช่องที่ปลอดภัย ซึ่งควรเตรียมไว้อย่างน้อย ๒ ทางและควรหนีลงอย่าหนีขึ้น กรณีมีกลุ่มควันให้คลานต่ำ แล้วไปรวมตัวที่จุดรวมพลเพื่อตรวจสอบจำนวนคนว่าออกมารครบ หรือติดค้างอยู่ในอาคารหรือไม่

ก๊าซหุงต้ม กับอุบัติเหตุ ภายในบ้าน

คุณลักษณะ วิธีการเลือกใช้ วิธีการใช้ การป้องกันอันตรายและวิธีหลีกเลี่ยงอันตรายจากการใช้ ก๊าซ ตลอดจนการปฏิบัติตนเมื่อก๊าซรั่วหรือเกิดไฟไหม้ดังมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๑. คุณลักษณะของก๊าซหุงต้ม ก๊าซหุงต้ม (LPG) เป็นเชื้อเพลิงที่ไวไฟมากจะถูกเก็บไว้ในถังบรรจุ โดยการอัดให้เป็นของเหลวภายใต้ความดันสูง ภาชนะและอุปกรณ์จึงต้องรับแรงดันของก๊าซได้โดยปลอดภัย อัคคีภัยจากก๊าซหุงต้มเกิดขึ้นได้เมื่อมีก๊าซรั่วผสมกับอากาศและมีเปลวไฟหรือประกายไฟ เหตุการณ์ทั้ง ๓ อย่างนี้ หากเกิดขึ้นต่อเนื่องกันจะทำให้เกิดไฟไหม้และอาจมีการระเบิด

คุณลักษณะของก๊าซหุงต้ม คือ

- ไม่มีสีไม่มีกลิ่น แต่มีกลิ่นเนื่องจากผู้ผลิตใส่สารเอธิลเมอร์แคปแทน (Ethyl Mercaptan) ลงไปให้มีกลิ่นเพื่อให้ทราบเมื่อเกิดก๊าซรั่วขึ้น

- เมื่ออยู่ในสภาพไอ ก๊าซจะหนักกว่าอากาศประมาณ ๒ เท่า ดังนั้นเมื่อก๊าซรั่ว ไอก๊าซจะสะสมอยู่บริเวณพื้นห้องหรือบริเวณที่ต่ำ เช่น ห้องใต้ดิน

๒. การเลือกใช้ถังก๊าซหุงต้ม เตา อุปกรณ์ และท่อก๊าซ ควรเลือกใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑ ถังก๊าซหุงต้ม มีวิธีการเลือกใช้ดังนี้

- ต้องเลือกใช้ถังก๊าซหุงต้มที่มีตราเครื่องหมายของผู้ค้าก๊าซตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) หรือจากร้านที่ได้คุณภาพมาตรฐาน

- ต้องมีซีลผนึกบนวาล์วหัวถัง

- ต้องมีเดือน ปี ที่ทำการทดสอบถังครั้งสุดท้ายไม่เกิน ๕ ปี

- ต้องมีข้อความ “อันตราย ห้ามกลิ้ง ห้ามกระแทก” เขียนไว้ที่ตัวถัง

- ต้องบอกน้ำหนักถังอย่างชัดเจน

- ต้องเลือกใช้ถังก๊าซหุงต้มที่ไม่บุบ ไม่บวม ไม่เป็นสนิมหรือผุกร่อน

๒.๒ เตาก๊าซ มีวิธีการเลือกใช้ ดังนี้

- ใช้เตาก๊าซคุณภาพดี วาล์วปิด/เปิดไม่รั่ว

- หมั่นตรวจสอบการใช้งานอยู่เสมอ

- ปรับเตาก๊าซให้เปลวไฟเป็นสีน้ำเงิน

๒.๓ อุปกรณ์ปรับความดันก๊าซ (เร็กกูเลเตอร์) มีวิธีการเลือกใช้ ดังนี้

- ต้องเป็นชนิดแรงดันต่ำ

- ต้องเป็นชนิดที่ใช้กับก๊าซโดยเฉพาะซึ่งสังเกตได้โดยมีตัวอักษร “LPG” ประทับตราไว้

- ต้องเลือกใช้อุปกรณ์ปรับความดันที่แข็งแรงทนทานและเป็นชนิดที่เหมาะสมกับเตาก๊าซที่ใช้
- เมื่อติดตั้งเข้ากับวาล์วหัวถังแล้วต้องมั่นใจว่าไม่มีรอยรั่วที่ข้อต่อซึ่งทดสอบได้โดยใช้น้ำสบู่ลูบตรงข้อต่อนั้น

- ไม่ควรปรับแต่งอุปกรณ์ปรับความดันก๊าซด้วยตนเอง

๒.๔ ท่อก๊าซ/เข็มขัดรัดท่อ มีวิธีการเลือกใช้ดังนี้

- ควรใช้สายยางหรือสายพลาสติกชนิดหนา มีการเสริมเส้นใยเพิ่มความแข็งแรง ไม่หักงอง่ายและเป็นชนิดที่ใช้กับก๊าซโดยเฉพาะ

- ความยาวของท่อก๊าซที่ใช้ควรวาวประมาณ ๑.๕-๒.๐ เมตร

- ต้องใช้เข็มขัดรัดท่อซึ่งเป็นโลหะที่มีความแข็งแรงเพียงพอไม่เป็นสนิมง่าย

๓. วิธีการใช้ก๊าซหุงต้มที่ถูกต้อง

๓.๑ การตั้งถังก๊าซหุงต้ม มีวิธีการปฏิบัติดังนี้

- ควรตั้งถังก๊าซหุงต้มในบริเวณที่เคลื่อนย้ายเข้า-ออกสะดวกและมีการระบายอากาศที่ดี

- วางถังก๊าซในลักษณะตั้งตรงบนพื้นที่ราบและแข็ง ไม่ทำให้ถังเอียงหรือล้ม และให้วาล์วเปิดเปิดอยู่ด้านบน

- ควรตั้งถังก๊าซห่างจากเตาก๊าซประมาณ ๑.๕-๒.๐ เมตร

- ไม่ควรตั้งถังก๊าซในห้องใต้ดินหรือพื้นที่ต่ำกว่าระดับพื้นดินเนื่อง-จากก๊าซหนักกว่าอากาศ หากเกิดการรั่ว ก๊าซจะสะสมในพื้นที่ต่ำ

- ห้ามตั้งถังก๊าซใกล้แหล่งที่มีความร้อนสูงและมีเปลวไฟหรือประกายไฟ

๓.๒ ลำดับขั้นตอนการใช้ก๊าซ ควรปฏิบัติดังนี้

- เปิดวาล์วที่ถังก๊าซหุงต้ม หากเป็นวาล์วแบบก๊อกน้ำควรหมุนไม่เกิน ๒ รอบ

- จุดไฟรอที่เตาก่อนจึงเปิดวาล์วที่เตาก๊าซ ในกรณีที่เตาก๊าซมีระบบการจุดแบบอัตโนมัติ หากเปิดแล้วไฟไม่ติด อย่าเปิดซ้ำติดต่อกันหลาย ๆ ครั้งเพราะอาจจะเกิดการสะสมของก๊าซจำนวนมาก

- หลังจากเลิกใช้ก๊าซแล้วให้ปิดวาล์วที่ถังก่อน เมื่อไฟดับสนิทจึงปิดวาล์วที่หัวเตาอีกครั้ง

- หมั่นทำความสะอาดเตาก๊าซและตรวจสอบอุปกรณ์ก๊าซอยู่เสมอว่าชำรุดหรือไม่

๔. การป้องกันอันตรายจากก๊าซหุงต้ม มีวิธีการป้องกันดังนี้

๑) เลือกใช้ถังก๊าซ อุปกรณ์ และท่อก๊าซที่ได้มาตรฐานมีตรารับรองมาตรฐานจากกระทรวงอุตสาหกรรม

๒) ภายหลังการใช้ให้ปิดวาล์วที่ถังและที่เตาก๊าซ

๓) หมั่นตรวจสอบบริเวณข้อต่อของอุปกรณ์และท่อก๊าซโดยใช้น้ำสบู่ลูบตามบริเวณข้อต่อถังก๊าซ วาล์ว อุปกรณ์ปรับความดันและท่อก๊าซ หากก๊าซรั่วจะมีฟองก๊าซปุดขึ้นมาบริเวณที่รั่ว

๔) สายท่อก๊าซที่ต่อจากถังมายังเตาก๊าซให้ซื้อสายที่ผลิตสำหรับใช้กับก๊าซเท่านั้น

๕. วิธีการหลีกเลี่ยงอันตรายจากก๊าซหุงต้มรั่ว ควรปฏิบัติตน ดังนี้

๑) ห้ามนำถังก๊าซหุงต้มไปใช้แทนถังก๊าซรถยนต์

๒) เมื่อใช้ก๊าซหมดถึงให้นำไปเปลี่ยนกับร้านจำหน่ายก๊าซหุงต้ม ห้ามนำไปเติมที่ปั๊มก๊าซรถยนต์เพราะเป็นอันตรายและผิดกฎหมาย

๓) ห้ามก่อกอง ห้ามกระแทกถังก๊าซ

๖. การปฏิบัติตนเมื่อเกิดก๊าซหุงต้มรั่วหรือไฟไหม้

๑) กรณีก๊าซหุงต้มรั่ว ควรปฏิบัติตนดังนี้

- เมื่อก๊าซรั่วจะได้กลิ่นเหม็นของก๊าซ
- รีบปิดวาล์วที่หัวถังและที่เตาก๊าซ
- เปิดประตูหน้าต่างทุกบานเพื่อให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก และใช้พัดไล่ออกไป หรือ

ใช้ไม้กวาดอ่อนโบกพักแรง ๆ จนทั่ว

- ห้ามเปิดหรือปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าทุกชนิดโดยเด็ดขาด
- ดับเปลวไฟ และห้ามทำให้เกิดประกายไฟในบริเวณใกล้เคียง
- ตรวจสอบหารอยรั่วโดยใช้น้ำสบู่
- แจ้งตัวแทนจำหน่ายมาแก้ไข หรือเปลี่ยนถังก๊าซ วาล์ว อุปกรณ์ปรับความดัน หรือท่อ

ก๊าซใหม่ กรณีที่ถังรั่วให้ยกถังไปไว้ในที่โล่งแจ้ง และห้ามไปไว้ในที่ใกล้บริเวณที่มีเปลวไฟ หรือประกายไฟ

๒) กรณีก๊าซหุงต้มรั่วและติดไฟ ควรปฏิบัติตนดังนี้

- ปิดวาล์วที่หัวถังก๊าซหุงต้มและวาล์วที่หัวเตาก๊าซ
- ใช้น้ำสาดไปที่ไฟโดยตรง
- ใช้เครื่องดับเพลิงที่สามารถดับเพลิงที่เกิดจากก๊าซได้ เช่น เครื่องดับเพลิงชนิดผงเคมี

แห้ง หรือชนิดคาร์บอนไดออกไซด์ ฯลฯ ทำการฉีดตรงจุดที่ก๊าซรั่ว หรือตรงฐานของเพลิงโดยการเข้าทางเหนือลม

- ในกรณีที่คาดว่าไม่สามารถเข้าระงับอัคคีภัยได้ด้วยตนเอง ควรรีบแจ้งหน่วยดับเพลิงโดยเร็ว
- ในช่วงเวลาปกติ ควรฝึกหัดวิธีการใช้เครื่องดับเพลิงและหมั่นตรวจ-สอบเครื่องดับเพลิง

ว่า ไม่อุดตัน สามารถใช้งานได้ตลอดเวลา รวมทั้ง การติดตั้งเครื่องดับเพลิงในที่ที่สามารถหยิบใช้ได้ง่ายเมื่อเกิดเพลิงไหม้

สิ่งที่ประชาชนควรทราบเกี่ยวกับการป้องกันและระงับอัคคีภัย มีดังนี้

๑. เมื่อเกิดสาธารณภัย ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ประสบเหตุต้องเข้าดำเนินการเบื้องต้นเพื่อระงับสาธารณภัยนั้น แล้วรีบรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ และในกรณีจำเป็นไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจดำเนินการใด ๆ เพื่อคุ้มครองชีวิต หรือป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่บุคคลได้

๒. ในกรณีที่เกิดสาธารณภัยและภัยอันตรายจากสาธารณภัยใกล้จะถึง ผู้อำนวยการมีอำนาจสั่งให้เจ้าพนักงานตัดแปลง ทำลาย หรือเคลื่อนย้ายสิ่งก่อสร้าง วัสดุ หรือทรัพย์สินของบุคคลใดที่เป็นอุปสรรคแก่การบำบัดป้องกันภัยอันตรายได้ ทั้งนี้เฉพาะเท่าที่จำเป็น เพื่อยับยั้งหรือแก้ไขความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากสาธารณภัยนั้น

๓. เมื่อมีกรณีที่เจ้าพนักงานจำเป็นต้องเข้าไปในอาคารหรือสถานที่ที่อยู่ใกล้เคียงกับพื้นที่ที่เกิดสาธารณภัย เพื่อทำการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากเจ้าของ หรือผู้ครอบครองอาคาร เว้นแต่ไม่มีเจ้าของหรือผู้ครอบครองอยู่ในเวลานั้น หรือเมื่ออยู่ภายใต้การควบคุมของผู้อำนวยการ ก็ให้กระทำได้แม้เจ้าของหรือผู้ครอบครองจะไม่อนุญาต

ในกรณีที่ทรัพย์สินอยู่ในอาคารตามวรรคหนึ่ง เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสาธารณภัยได้ง่าย ให้เจ้าพนักงานสั่งเจ้าของหรือผู้ครอบครองขนย้ายทรัพย์สินนั้นออกจากอาคารหรือสถานที่ดังกล่าวได้

ในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าพนักงานตามวรรคสอง ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจขนย้ายทรัพย์สินนั้นได้ตามความจำเป็นแก่การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเจ้าพนักงานไม่ต้องรับผิดชอบบรรดาความเสียหายอันเกิดจากการกระทำดังกล่าว